V. évfolyam. Sopron, 1893. január. 1. szám.

Evangelikus Népiskola.

Nevelés- és oktatásügyi havi folyóirat.
Megjelenik minden hó elején.
Szerkesztő és kiadó: **Papp József.**

Újévkor.

Isten ki összekötsz
Multat, jelent s jövőt,
Vezesd ösvényiden
A balga csüggedőt.

Kiben hit és remény
Csak pisla mécs vala,
Löveljen rá sugárt
A jobb lét hajnala.

Ki keble kínjait
Megtörve hordozá,
Áldási sorzatát
Ez újév adja rá.

Ki drága kedvesét
Sirhant alá tevé'
Sebzett szivét, Atyánk!
Kezed kötözze bé.

Elérni czéljaink
Te légy, ki megsegít;
Te keltsd szivünkbe' föl
A hála érzetét.

S mint láng lobogjon ez,
Mig sírba nem megyünk;
S majd akkor is te légy!
Dicső Atyánk! velünk.

Tóth István.

A kerületi tanítóegyesület kérdéséhez.

Sok remény füződik minden új évhez, de nem sokkal kevesebbet temet el az ó év. Az elmult év kezdetén sokan reméltük a ker. tanítóegyesület mngalakulását és az eredmény?... Semmi!?.. Nem! Még annál is kevesebb. Távolabb állunk a czéltól ma, mint ezelőtt egy évvel. Akkor sok volt a lelkesülő, ma sok a csüggedő; a hánynál megvolt a remény akkor, annyinál találjuk a közönyösséget ma; a mily kevesen voltak a kételkedők akkor, ép oly kevesen vannak a kitartók ma; mindenütt lelkesedés volt akkor, mindenütt levertség ma. S valóban, ha az illető egyénekről, a legközelebbi érdekeltek t. i. a tanítók magatartásáról kellene következtetnünk a kerületi tanítóegyesület jövőjére nézve, úgy ezen ügynek mint „végelgyengülésben szenvedőnek“ rövid életidőt jósolhatnánk.

Különös egy eszme is lehet ez, melyet a soproni alsó egyházmegyei tanitóság egyhangulag „korán“ szülöttnek (Evang. Népiskola 221. lap), a fehér komáromi pedig „későn“ szülöttnek (272. lap) nyilváníť; s a melyre a legtöbb „kiváncsian“ vagy „közönyösen“, kevés „pártolólag“, egy-kettő pedig „igaz szeretettel s reményteljesen“ tekint. Nem csoda! hiszen ennek léte és jövője fölött maga a „szüle“ is kétkedik és elcsüggedett (L. az Ev. Népisk. 275. lapját); pedig neki ezt tenni semmi körülmények között sem lett volna szabad. Ha mindenki csügged is, ő küzdjön; küzdjön bátran, kitartóan, hogy indítványa vagy győzzön vagy legalább „szépen“ haljon meg, de fulásra még gondolnia sem' lehet, nem helyes. Ingadozik?! Miért? Fél ügye igazságában? akkor az eszme kivitelét maga sem akarhatta komolyan. Vagy tán belefáradt? Már is?! Hiszen még nem végezte munkáját. Vagy nem tud várni? . . akkor győzni sem tud. Vagy nem akar tovább küzdeni? akkor nem méltó a győzelemre.

Nem úgy édes uraim! Az eszme életrevaló, mert szükségszerű; következésképp előbb-utóbb győznie kell. Ha ezt mi szégyenünkre be nem látjuk, belátja és megvalósítja más, és ezen más az egyházkerület. Ha nekünk nincs szükségünk kerületi tanitógyülésekre, neki ugyan kevésbbé, de mégis van. Messze vezetne ennek tárgyalása és bizonyitása a katholikus (püspökségek területe szerint) és állami (megyei) tanitóegyesületek példájára hivatkozni. Nem! Én csak egy esetet, példát akarok felhozni és pedig a jelenből, t. i. az énekügyet.

Azon egyházkerületi határozatot ismerjük, melynek alapján az egyházmegyei tanítók felhívatnak azon egyházi dallamok összeirására, melyek a chorálkönyvből kimaradtak, holott az egyházmegyében használtatnak, valamint a chorálkönyv dallamainak a gyülekezetekben divatozó ugyanazon dallamok közti eltérések megjelölésére. És a 11 egyházmegyéből megérkezett anyag egy albizottság meg- és elbirálására bizatik. Hogy kik és mik lesznek vagy legyenek ezen albizottság tagjai, nem tudom és nem vitatom. De azt már hiszem, hogy ha egyházkerületi tanitóegyesület lett volna, akkor ezen ügy másként oldódott volna meg. S ha most már a munkálat nem nyeri meg tetszését a „kántor“ uraknak, bizony senkit sem okozhatnak mást, mint saját magukat. A ki nem akar különb módot és alkalmat nyujtani az egyházkerületnek az énekügy rendezéséhez (kerületi tanitógyülés?!) annak nincs és nem is lehet sem oka, sem joga panaszra majd a munkálat ellen.

Az énekről eszembe jut . . . az „alamizsna“. Sokszor felemeljük szavunkat anyagi sorsunk javítása érdekében — magunk között szük körben — vagy legfeljebb egyleti gyüléseinken. Panaszkodunk fűnekfának, de keveset cselekszünk.

Ki van mondva tudtommal az egyházkerület által régóta a tanítói fizetésre nézve a 400 frt minimum és mégis látjuk majdnem naponként, hogyan lesznek a 300 frtos, vagy annál is kevesebb járandóságú tanítói

állomások 8 osztályt végzett tanító „urakkal“ betöltve. De hát ezen ügy nem „mindenkít“ érdekel közülünk — tehát hagyjuk?! Jól van! Azonban hozok fel olyan dolgot, mely mindnyájunk anyagi érdekébe vág.

Az országos nyugdij megállapításánál a kántori jövedelem a tanítóitól elkülöníttetik. S kí különíti el? — A kormány megbizottja. Mikor? — A tanító elhalálozása után. Miért nem most? — Mert a tanító maga sem tudja mennyi a kántori- és mennyi a tanitói jövedelme külön-külön. Hát az egyházközség? — Az nem törődik vele. Hát az egyházmegye és egyházkerület? — Az se, mig erre felkérve nem lesz. Hát az állam? — Az se — most; majd... akkor is úgy állapitja meg, a hogy neki tetszeni fog. Hát ezen ügy rendezése nem égetőbb, fontosabb, mint... hogy a zsinaton van-e tanítóképviselő vagy nincs? Ezen közös ügyért nem volna-e jó közösen munkálkodni közös pártfogónk az (egyház) által egyesült erővel? Nem volna azért érdemes a magunk zsebéből is „valamicskét“ áldozni? Vagy az „egyháztól“ várjuk meg mindig, hogy „magától“ kitalálja, valjon mi fáj nekünk s mire van szükségünk?

Nincs elhagyottabb, mint ki magában nem bizik, ki magát hagyja el; és ha mint ilyen mástól is elhagyatik, sorsát megérdemli.

Ezt csak azért hoztam fel például, hogy meggyőződjünk, mikép az egyesülés anyagi viszonyainkat is mily közelről érdekli. Bár már az egyesülés megtörtént volna, hogy a fenti ügyben (nyugdij) a törvényes féléven belül intézkedhetnénk, mert félek hogy többet fogunk e tárgyban veszteni a halogatással, mint a mennyít nyertünk volna a zsinati képviselettel.

Hogy „erkölcsileg“ (tekintély), „szellemileg“ (müvelődés) minő nyereség háramolnék az egyesülésből a tagokra nézve — azt most nem fejtegetem; valamint azt sem mikép válnék ez hatalmas eszközévé a tanügynek, különösen a prot. tanügynek. Nem tárgyalom! mert ez részint talán fölösleges (?), részint mert nem akarok a térrel és Tek. Szerkesztő úr szivességével visszaélni, — majd inkább szives engedelmével.... máskor.

Koczor Márton.

A szentirásban előforduló mértékekről és pénznemekről.

Birtokába jutottam egy 1788-ban irott ily czimű műnek: „Magyar Concordántzia avagy az Ó- és Uj Testámentomra mutató Tábla. Irta Nemzete javára Körösi Míhály Debreczení Isputályi Prédikátor.,..... a maga költségén kiadta Szerentsi Nagy István N. Győri Ref. Predikátor“.

E mű czélja az egyes szentirási helyek felkeresésének megkönnyítése, a szentirásban előforduló idegen szavak megmagyarázása s a köz-

életben is gyakran előforduló szavakról szóló szentirási helyek ismertetése. Napjainkban ezen művel egy nyomon halad a Maklári Pap Lajos által szerkesztett „Egyezményes szótár".

Az idéztem műben lapozgatva ráakadtam a szentirásban előforduló ürmértékeknek s a régi zsidó, görög és római pénzeknek ismertetésére.

A bibliai történetek tárgyalásakor az iskolában, vagy a szentirás olvasása közben gyakran olvashatjuk oly mértékek vagy pénznemek neveit, melyeknek a mai mértékek és pénznemekhez viszonyítandó nagyságára, illetőleg értékére nézve sok esetben nem vagyunk tisztában.

Jelen ismertetés megirására a szentirásban előforduló mértékek és pénznemek régi voltán alapuló értékességén kivül a szemléltetés elve is indított, melynek segítségével alapos fogalmakat szerezhetünk magunknak ez ismeretlen dolgokról.

Ezen szempontból indulva ki talán nem végzek fölösleges munkát, ha az említett műben az ennek megjelenési idejében hazánkban fenállott vagy ismert mértékek és pénznemek alapján ismertetett mértékeket és pénznemeket a maiakban kifejezve e lap olvasóival megismertetem.

Az alább következő mértékek átszámításánál az idézett mű szerint az alap az, hogy: „a Sidók mindent Tojás hajhoz mérnek: mennyi Tojás hajjal mégyen ez vagy amaz mértékben?" Az átszámításnál a mű szerzője a korabeli erdélyi „közönséges Ejtelt" veszi alapul, melybe „fér 36 közönséges Tojás hajjal, akár száraz, akár hig Mérték szerint".

Ezen 36 közönséges tojás, vagyis egy ejtel 1·5 Liternek felel meg. — Itt megemlítem a műben, a nagyobb mértékek ismertetésénél előforduló vékát, mely 16 ejtel, vagyis 24 Liter s a vedret, mely 8 ejtelnek, vagyis 12 Liternek felel meg.

I. Ürmértékek száraz tárgyakra.

1. Káb = 24 tojás, vagyis 1 Liter. — Ezen mértékekről szó van a Királyok II. könyve 6. részének 23. versében, ahol is a Samáriában uralkodott nagy éhségről van téve emlités, midőn az irás szavai szerínt „egy Kábnak negyedrésze Galambganéjt öt ezüst Sikluson" vettek meg; azaz 0·25 Liter (5 „német forintba") vagyis mai pénzünkön 4 frt 80 krba került.

2. Gómer = $1\frac{1}{6}$ ejtel, azaz 1·75 Liter. — Szó van ezen mértékről Mózes II. könyve 16. r. 16., 18., 32. és 36. verseiben, a hol Mózes elrendeli a fürjeknek és mannának felszedését, számitva egy lélekre egy gómert.

3. Séah (Sátum) = 4 ejtel, vagyis 6 Liter. — Ábrahám a három angyalt vendégül látván, Sárának mondja: „Hamar siess, végy három Séah zsemlelisztet, gyurd meg és süss pogácsákat hamu alatt. (Mózes I. 18. r. 6. v.) A szentirásban a Séah szó „mérték" szóval van forditva.

4. Efa = 12 ejtel (3 Séah), a mostani mérték szerint 18 L. Ezen mérték a szentirásban sok helyen fordul elő, így: Mózes III 5. r. 11. v.

19. r. 36. v. — Mózes V. 5. r. 25. v. Sámuel I. 17. r. 17. v. Ézsáiás 5. r. 10. v. Lukács ev. 5. r. 7. 8. 9. v. sat.

5. Letek = 3 véka, 12 ejtel (60 ejtel), mai számitás szerint 90. L. Ezen mértékről csupán Hózseás próféta könyvének 3. részében van említés téve.

6. Hómer = két Letek, vagyis 7 véka, 8 ejtel; a mostani mérték szerint pedig 180 L. — „Ha pedig valaki az ő örökségéből mezőn való földet szentelénd az Úrnak, becsüld meg a mag szerint, a mely abba megyen, ha egy Hómer árpa megyen belé, ötven ezüst Siklusra becsültessék.*) (Mózes III. 27. r. 16. v.) — Ezen mérték is előfordul a fürjszedésnél, midőn „gyüjtének magoknak fürjeket, a ki kevesebbet gyüjtött tiz Hómereket" vagyis 18 Hl.-t. (Mózes IV. 11. r 32. v.) Itt a Hómer „rakás" szóval von forditva. Előfordul ezen mérték még Ézsaiás 5. r. 10. versében, ahol a Hómer „egy öreg köböl" szóval van forditva. Továbbá Ézsaiás 45. r. 11. v. s másutt.

7. A Hómerrel egyenlő mérték volt a Kórus, melylyel úgy száraz, mint folyékony tárgyakat mértek. Olvashatunk róla Ezékiel 45. r. 14. versében.

8. Az elsorolt mértékeken kivül szó van a szentirásban a görög Kéniks-ről is János jel. 6. r. 6. versében, a hol a Kéniks szó a „mércze" szóval van forditva. — Az idéztem mű szerint „volt sokféle Kéniks" de a szentirást magyarázók szerint itt a legkisebbet kell érteni, vagyis azt, mely egy Kábnak (1 Liter) fele, azaz 0·5 L. — Az idézett helyen a Kéniks szó a „mércze" szóval van forditva.

II. Ürmértékek folyékony tárgyakra.

1. Lóg = $^1/_6$ ejtel, azaz 0·25 L. — Szó van róla Mózes III. 14. r. 10 versében.

2. Hin = 2 ejtel, azaz 3 L. — Az áldozatokról szóló tötvényben (Mózes IV. 28.) gyakran előfordnl, valamint Mózes II. 30. r. 24. v.

3. Bát, megfelel az efának, vagyis 18 L.-nek. — Említés van róla Ézsaiás 5. r. 10. v. Ezékiel 45 r. 14 v. Átszámitva ezen mértéket a mostanira, fogalmunk lehet ama szegény ember adósságáról, aki 100 bátus olajjal tartozott. (Lukács ev. 16. r. 6. v.)

Folyékony tárgyakra való mérték volt a Kórus is, melyről már szóltam.

4. Van szó az új testámentomban a Métrétáról is, mely egy Bátnak, vagyis 18 Liternek felel meg. Ezen mértékről olvashatunk János ev. 2. r. 6. versében (Kánai menyegző). Ha tehát az ott volt hat veder közül háromba két-két Métréta fért, a másik háromba pedig három-három Métréta, ugy Krisztus Urunk ama lakodalmon résztvevőket 270 Liter jó borral ajándékozta meg.

Ezen mértékek könnyebb áttekintésére szolgáljon az alábbi táblázat.

*) 180 L. 48 frt.

I. Ürmértékek száraz tárgyakra.

1. Káb = 1 L.
2. Gómer = 1·75 L.
3. Séah (Sátum) = 6 L.
4. Efa = 18 L.
5. Letek = 90 L.
6. Hómer = 180 L.
7. Kórus = 180 L.
8. Kéniks = 0·5 L.

II. Ürmértékek hig tárgyakra.

1. Lóg = 18 L.
2. Hin = 3 L.
3. Bát = 18 L.
4. Métréta = 18 L.

III. Pénznemek.

A szentirásban gyakran olvashatjuk a „pénz" kitételt. Miután azonban ezen kitétel nem ad kellő fogalmat azon tárgy értékére nézve melyre vonatkozik, ezért az idéztem munka után alábbiakban közlöm a szentirásban előforduló pénznemek értékét mai pénzünkön.

Az idézett műben az átszámitás alapját majd a „német", majd a „magyar" forint képezi. A „német" vagy birodalmi forint 60 váltó krajczár volt, mostani pénz szerint 96 kr.; s igy egy akkori krajczár mostani pénzben 1·6 kr. volt. A „magyar forint" 50 kr. volt váltóban tehát 80 kr. mai pénzünkben.

A szentirásban előforduló pénznemek a következők:

1. Lepton volt a régi zsidók legkisebb pénzneme s megfelelt a mai 0·4 krnak. Ezen pénznem a szentirásban fillérre van fordítva s s említve van Márk ev. 12. r. 42. versében és Lukács ev. 21. 2. versében, a hol is Jézus a szegény adományát példaképen hozza fel a gazdagokéval szemben.

2. Assarius, a mi pénzünkön 3·2 kr. Ezen pénznem neve ís fillérre van forditva. Igy Máté ev. 10. r. 29. versében, ahol ez áll: „Nemde nem megvehetnek-é két verebecskét egy kís filléren?"

3. Géra, mai pénzben 4·8 kr. A szentirásban géra helyett „pénz" áll. Igy Mózes I. k. 30. r. 13. versében: „Minden, a ki megszámláltatik a szent Siklusnak felét adja (e Siklus pedig husz pénzt teszen.)" Fizetett tehát minden „megszámlált" 96 krt a mostani pénz szerint. — A gérával egyenlő volt az.

4. Agora, melyről Sámuel I. k. 2. r. 36. versében van szó. „És lészen, hogy valaki megmarad a te házadban és térdet fejet hajtanak egy ezüst pénzért." Itt az ezüst pénz alatt agora értendő.

5. Keszita. Maga ezen szó báránynt jelent s az úgy nevezett pénz a reá vert bárány-képtől vette nevét. Mai pénzben 4·8 kr. — Az idéztem munka szerint a Keszita garasnak helyesen van fordítva. Mózes I. k. 33. r. 19 versében, a hol is ez áll: „És megvevé Jákob azt a mezőnek részét, ahol sátorát felvonta vala Khámornak fiaitól . . . . . száz garason." Fizetett tehát Jákób a mezőért a mostani pénzünk szerint 4 frt 80 krt. Jób is egy-egy keszitát kapott rokonaitól. (Jób k. 42r. 11. vers.) Itt is pénz áll keszita helyett.

6. Drakma, görög pénz volt s tett a mai pénz szerint 24 krt. Volt tehát a bibliabeli asszonynak 2 frt 40 krja s ebből elvesztett 24 krt. És igy mint szegény asszonynak, nem volt alaptalan az ő öröme az egy drakma megtalálásán. — Volt didrakma is, mely a drakmának kétszerese volt, amit különben már maga a neve is mutat.

7. Státer, mai pénzben 96 kr. Ennyit fizetett az adószedőknek Péter magáért és Krisztusért, mert két drakmát, vagyis 48 krt kellett akkori időben fejadó gyanánt fizetni.

8. Denár (denárius). Római pénz volt, egyenlő a drakmával, mai pénzűnkben 24 krt ért. Ezen pénznem igen gyakran van a szentirásban emlitve. Igy pl. a Máté ev. 18. r. 28. versében említett „pénz" alatt denár értendő. „Kímenvén pedig a szolga, találá egyet az ő szolgatársai közül, ki néki adós vala száz pénzzel". Tartozott tehát ama szolga az ő társának 24 forinttal. Pénznek van fordítva a denár szó Máté 20 r 2. és 9. versében. „És megszerződvén a mivesekkel egy-egy napra tiztiz pénzbe". (2. v.) „És mikor eljöttek volna, akik tizenegy órakor mentek vala a munkára, azok is fejenkint tiz-tiz pénzt vőnek". (19. v.) Vagyis fejenkint 2 frt 40 krt. János jel. k. 6. r. 6. versében: „És hallék a négy lelkes állatok között szózatot, mely ezt mondja vala: A buzának mércséje" — kénikse*) — „egy denár pénzen és az árpának három mércséje" — 3 kénikse — „egy dénár pénzen".

9. Siklus, mai pénzben 96 kr. A zsidóknál igen elterjedt pénznem volt s leginkább ezen vásároltak. A szentirásban sok helyen van ezen pénznem említve. Igy pl. Mózes IV. k. 31. r. 52. versében: „És vala mind az arany, melyet vivének az Urnak tizenhatezer hétszáz és ötven siklus, melyet hoztak vala az Ezeredesek és Századosok". Hoztak tehát a mai pénzben 16,080 frtot. Kír. I. k. 10. r 20. vers.: „És Egyiptomból egy szekér hatszáz ezüst siklussal jő vala ki" (576 forint) „egy ló pedig másfél százzal". (143 frt).

10. Darkémon (adarkon) perzsiai pénz volt és megfelelt a mai 4 frtnak. Emlités van ezen pénznemről Krónika I. k. 29. r. 7. versében, a hol a darkémon kitétel „arany pénzzel" van forditva. „Adának az Isten házának szükségére ötezer talentom aranyat és tiz ezer arany pénzt" vagyis ezer darkémont. Némelyek szerint a darkémon csak egy „német forint" értékü lett volna, vagyis 96 kr.

11. Mina. Görög és zsidó pénz volt s aranyból és ezüstből is verték. Az arany mina ért 100 siklust, vagyis 96 frtot. Az ezüst mina az aranynak felét érte. Salamon háromezer kerekded pajzsot csináltatott, egyet-egyet három mina aranyból. (Kir. I. k. 10. r. 17. v.) E szerint egy pajzs értéke 288 frt volt. Ugyanitt a 16. versben is van emlités téve arany mináról, de itt csak „aranynak" van forditva.

Az ezüst mináról Lukács ev. 19. r. 13. versében van szó. Girának (géra, agora) van forditva, de az eredetíben mina áll. Adott

*) Fél liter.

tehát ama nemes ember az ő szolgáinak egyenként egy ezüst minát, vagyis 48 forintot.

12. Talentom. A talentom is kétféle volt, u. m. arany és ezüst. Az ezüst talentom 3000 siklus volt, a mostani pénz szerint 2880 frt. — „Az ezüst pedig, melyet a megszámláltatott gyülekezet adott vala, száz talentom, ezer hatszáz hetvenöt siklus, a szent siklus szerint". (Mózes II. k. 38. r. 25. v.) S igy azon ezüst értéke 289,608 frt volt. — „Minden személy amely megszámláltatott vala, aki tudniillik husz esztendős volna és annál feljebb, kik hatszáz háromezeren, ötszázan és ötvenen valának, adtak vala fél-fél siklust a szent siklus szerint". Azaz 289,704 frtot. (Mózes II. k. 38. r. 26. v.)

Az arany talentom az ezüstnek tizenkétszerese volt, vagyis 34,560 frt. Fogalmunk lehet tehát azon összeg nagyságáról, melyet Dávid a templom felépitésére szánt és Salamonnak átadott. Átadott pedig a szentirás szerint százezer talentom aranyat azaz 3456 millió forintot aranyban és „ezerszer való ezer" talentom ezüstöt, vagyis 2880 millió forintot, ezen kivül „rezet és vasat mérték nélkül". (Krónika I. k. 22. r. 14. v.) Fogalmunk lehet azon összegről is, mely minden esztendőben Salamon kezeihez jött. A szentirás szerint „vala mértéke az aranynak, mely kezéhez jő vala Salamonnak minden esztendőben hatszáz és hatvanhat talentom arany". A mi pénzünkön 22.809,600 frt.

Megjegyzendő hogy valahányszcr a szentirásban „arany" vagy „ezüst" van emlitve, alatta mindig siklust kell értenünk. Igy Judás 30 siklust, azaz 28 frt 80 krt kapott Jézus elárultatásáért. Józsefet testvérei 30 sikluson adták el az izraelita kereskedőknek. A szamaritánus „két pénzt" (siklust) adott a vendéglősnek, tehát 1 frt 92 krt.

Könnyebb áttekintés czéljából álljon itt a pénznemek táblázatos kimutatása.

1. Lepton = 0·4 kr.
2. Assarius = 3·2 kr.
3. Géra
4. Agora } = 4·8 kr.
5. Keszita
6. Drakma } = 24 kr.
7. Dénár
8. Státer } = 96 kr.
9. Siklus
10. Darkémon (adarkon) = 4 frt.
11. Arany mina = 96 frt.
12. Ezüst mina = 47 frt.
13. Arany talentom = 34,560 frt.
14. Ezüst talentom = 2880 frt.

Ismertetésémet azon reményben fejezem be, hogy talán nem végeztem vele egészen fölösleges vagy legalább érdektelen munkát.

Alman Bruno.

Ötödik parancsolat: „Ne ölj".

Bibliai helyek: II. Móz. 20, 13. Hós. 4, 2. Math. 15, 19; 26. 55. Luk. 10, 30, 36. Ján. 8, 44. Kain (I. Móz 4, 8.) Mózes (II Móz. 2, 14.) Abimélek (Bir. 9, 5.) Jórám (II krón. 21, 4. 13.) Barrabás (Mark 15, 7.)

Saul (Apost. cs. 9, 1.) Péld. 27, 4. Rom. 13, 13. Jak. 4, 2. III Móz. 19, 16. Zsolt. 15, 3. 101, 5. Péld. 10, 18. Rom. 1. 30. Luk. 23, 2, Apost. 6, 11—14.

Az embernek Isten adja az életet s ugyancsak az Istennek áll szabadságában el is venni az ember életét. Ember arra nincsen feljogosítva, hogy a vele egy czélra teremtett ember életét megrövidítse, sőt ez egyenesen tiltva van. A gyilkost üldözi, szigoruan elitéli a világi törvény, folytonos szemrehányásokkal illeti a lelkiismeret s megbünteti az igazságoz Isten is. Őrizkednünk kell tehát attól, hogy a mi fclebarátunknak életében kárt tegyünk, készakarva annak fáklyáját kioltsuk, vagy pedig irigység, gyűlölet, rágalmazás vagy más nemtelen eljárással embertársaink kora halálát előidézzük; de sőt a magunk életének sem szabad önkezüleg véget vetnünk; a ki erre vetemedik ép úgy vét az ötödik parancsolat ellen, mint hogyha más valakinek az életére tört volna.

A bűnhödés. Németország egyik nagyobb városában, egy félre eső utczában, a legszebb ház ajtaján — pár évvel ezelőtt — ez a felirat volt olvasható: „Ennek a háznak a lakosai rövid időre elutaztak". Sokan olvasták ezt a feliratot, de valami gyanut a fölirat senkiben nem keltett. Midőn azonban a háznak lakosai, hetek, hónapok multa sem mutatták magukat, a rendőrség végre is vizsgálatot akart tartani, és e czélból felnyittatta a ház ajtaját. És ime — a mint az egyik szobába a rendőrök beléptek — mily borzasztó látvány tárult fel előttük. A háznak birtokosa — egy özvegy asszony — s felnött leánya, ott feküdtek a padlón átmetszett nyakkal s már-már a teljes feloszlásnak indulva. Az egész szoba fel volt forgatva, a szekrények tárva-nyitva, a mi arra mutatott, hogy itt rablógyilkosság történhetett. Nagy erélylyel kutatták a gyilkost, azonban hiába volt minden fáradozás, a tettesnek csak nem jöhettek nyomára. Történt azonban, hogy ezen rettenetes esemény után úgy egy évre, a háznak szomszéd felöl való falát — miután igen meg volt repedezve — le kellett bontani, s ime ennél a munkálatnál ráakadtak a gyilkosra. Ugyanis a ház nem volt összefüggésben a szomszédházzal; a két épületet egy kis keskeny köz választotta el egymástól. E keskeny közben a kőmívesek egy emberi csontvázat pillantottak meg, a hulla mellett pedig egy bőrtárczát és egy nagy csomagot találtak; a tárczában nagy összeg pénz, a csomagban különféle arany és ezüst ékszer volt. Most már senki sem kételkedett benne, hogy a két nőnek ez az ember lehetett a gyilkosa. A vizsgálat azt is kiderítette, hogy a gonosz ember, a midőn borzasztó munkáját elvégezte, a házból a padláson át akart menekülni; véletlenül azonban megcsuszott s a magasból a két fal közé zuhant le, a midőn mind a két lába is eltörött. Nem tudván tehát szabadulni, ott veszett a két fal között, a sok kincs mellett éhhalállal mult ki. Igy bűnhődött a gonosz, bebizonyult itt is, hogy Isten nem hagyja bűntetés nélkül, a ki az ő parancsolatát hiába veszi.

Mire képes a kaján irigység. Élt egykor egy igazságos, egyenes lelkületű király, ki mint ilyen — azt szerette volna, ha alattvalói is szép egyetértésben, testvériesen éltek volna egymással és senki ne írigykedett volna másokra, ne kivánta volna romlását felebarátjának, embertársának. Ez a jó indulatu király megtudta, hogy udvaronczai közt van egy ember, a ki irigykedéseivel egyre keseríti társait s legfőbb gyönyörüségét abban találja, ha valakinek ártalmára lehet. Hogy a király meggyőződhessék emberének gonoszivűségéről, egy alkalommal magához hivatta az írigykedő udvaronczot egy másik társával együtt, a kiről meg azt hallotta, hogy mindenkinek csak jót kiván s tehetsége szerint a szűkölködőt segíti, az ügyefogyottat gyámolítja. Midőn a két udvaroncz megjelent, a király így szólott: „Én tiveletek nagy jót akarok tenni, megadom a mit csak kivántok, oly feltétel alatt azonban, hogy te válassz először — szólott az irigykedőhöz — s a mit te választottál, kivántál, abból a te társad kétannyit fog kapni". A roszlelkű emberben most is mindjárt feltámadt az irigység. Igy gondolkodott magában: ha gazdagságot, kincset kérek, akkor társam mégegyszer annyit kap és sokkal gazdabb lesz nálamnál, már pedig azt el nem tűrhetem. Végre is tehát hosszas gondolkodás után — így szólott; „Felséges királyom, az én kivánságom az: tolasd ki az egyik szememet!" Természetesen úgy vélekedett, hogy a király ha azt vele megteszi, akkor a másiknak mind a két szemét kitolatja s ez azután szerencsétlenebb lesz nálánál. Lám a kaján irigység még mire is tud vetemedni. De már a király ezt a kivánságot még sem teljesítette, e helyett az írigy embert az udvarából száműzte, a jószivű szolgát pedig gazdagon megajándékozta.

Az én ellenségem. Nyugatindiában egy néger rabszolga jámbor keresztyénies magaviseletével nagyon megkedveltette magát uránál. Történt, hogy ura egy alkalommal néhány új rabszolgát akart vásárolni s ekkor a hű rabszolga mindent elkövetett, könyörgött rimánkodott, hogy ura — a többek közt — egy öreg négert is megvegyen. Alighogy az öreg néger munkába lett állítva, már is megbetegedett. Ekkor a hű néger a nyomorultat a legnagyobb gondossággal és odaadással ápolta. Ezt látván ura, megkérdezé szolgáját: „Avagy mi az oka, hogy öreg rabszolgatársadat oly szeretettel ápolod?" talán bizony atyád ez neked!" „Nem — felelt a szolga — ez nem atyám". „Hát talán valami rokonod". „Az sem!" „Nohát talán egykori barátod?" „Barátom nem volt ez nekem sohasem, de ha már meg kell vallanom az igazat: ő az én ellenségem!" „Ő szakitott el engemet szüleimtől, testvéreimtől, ő juttatott rabszolgaságra". „De hát akkor mi okból ápolod oly nagy hűséggel?" — kérdé az úr. „Azon okból válaszolá a a szolga — mert az Isten igéjéből ezt tanultam: „ha éhezik ellenséged, adj neki ennie, ha szomjazik. adj nekí innia". Már a ki ezt az elvet követi, az nem rövidíti meg felebarátjának életét.

A rágalmazás. Egy falusi lelkészhez egyik híve azzal a panaszszal jött, hogy terhére van már az élet is, inkább szeretne ma meghalni, mint holnap, mert szomszédja örökösen rágalmazza. Ugy mond a panaszos: „Nem szólhatok csak egy szót, nem tehetek az utczára csak egy lépést a nélkül, hogy szomszédom ne hallaná, meg ne tudná azt s a mi több, a mit hall és lát, azonnal tovább adja, elbeszéli a faluban". — „Ezzel ugyan nem sokat törődném, hanem az már azután vérig sért, hogy a mit hallott és látott szomszédom, azt egészen máskép adja elő; elferdíti, kibővíti, igazságából egészen kivetkőzteti; valóban — szomszédom folytonos rágalmazása miatt — most már nincs nyugtom sem éjjel, sem nappal!" — A lelkész türelemmel hallgatta végig hívének panaszát, majd azután igy szólott: „Barátom! fölötte igen sajnálom, hogy ilyen roszlelkű szomszédja van, elhiszem, hogy sok kellemetlen órát szerez ez magának, de hát lássa: mint mindennek a világon — úgy még a rágalmazásnak is van valami haszna. Az olyan leskelődők és rágalmazók — a milyen a maga szomszédja is — önkéntelenül, akaratlanul óvatosságra, vigyázatra intenek bennünket beszédünkben, cselekedeteinkben. Tudva azt, hogy szomszédunk minden lépésünket éber figyelemmel kíséri — arra törekszünk, hogy a rossznak gonosznak még csak a gyanuja se férjen hozzánk; a mennyire csak tőlünk kitelik, Isten és emberek előtt jámbor, kegyes, erényes és tiszta életet iparkodunk folytatni. És ezen példás magaviseletünket látva, tapasztalva, szomszédunk is végre magába száll, felhagy a rágalmazással s lassanként oly tiszteletre, rokonszenvre gerjed irántunk, hogy még a mennyországban is szomszédunk óhajtana lenni!" — A lelkész e szavait hallva, a panaszos ember sorsával kibékülve, lelkében megnyugodva, távozott házába.

Laucsek Jónás.

A siketnéma tanuló ifjuság érdekében.*)

Nagyérdemű közönség!

Taníttassuk hazánk tanköteles siketnéma ifjúságát!

E bizalmas felszólítással fordulok hazánknak a szép és nemes iránt fogékony, áldozatkész lakósaihoz, mint a siketnéma-oktatásügynek egyik igénytelen napszámosa, és kérem legyen szabad e fölszólítással kapcsolatban elmondanom mindazt, amire magamat e téren tett tapasztalataimnál és állásomnál fogva kötelezve érzem.

Az idén ama folyamodók száma, kik a váczi királyi siketnéma-intézetbe fölvétetni óhajtottak összesen 130-ra tehető.

*) Ajánljuk e felszólalást a m. t. tanítói s lelkészi kar figyelmébe. Igyekezzék kiki a maga hatáskörében felkelteni a nagy közönség érdeklődését e szerencsétlenek ügye iránt.

Szerk.

E 130 folyamodó közül csak 9-en nyerhettek a jövő tanévre alapitványi helyet, minthogy intézetünkben az elmult 1891—92-iki tanév végén csek 9 hely üresedett meg, u. m. : 6 országos és 3 magánalapitványi.

A magánalapítványokra nézve az alapítók, vagy azoknak jogutódai saját tetszésük szerint intézkednek; az országos alapítványokra szóló kinevezést, más szóval emez alapítványok adományozását a magas miniszterium gyakorolja.

Megjegyzendő. hogy a mondottak szerint már csakis 6 országos alapítványra igényt tartható 127 pályázó közül a magas miniszterium bölcsesége és igazságszeretete azokat tüntetette ki alapítványi helyek adományozásával, kiket 1. teljes vagyontalanságuk, 2. első sorban siketnéma, azután beszélő testvéreik száma, 3. a 10 éves életkorhoz való közelségök ajánl, — miután a felvételi szabályok értelmében a 10-dik életévüket túlhaladottak alapitványi helyen már el nem helyezhetők.

Ámde mélyen tisztelt közönség! mi lesz azzal a 121 szerencsétlen gyermekkel, kikre sem a magas miniszterium, sem a magánalapítók áldásos kegyeiket ki nem terjeszthetik?

Talán csak úgy félvadságban hagyjuk-e felburjánozni Istennek eme számtalan képmását? Talán elfojtsuk-e mindama képessségeket, melyek a siketnémában épúgy fölélesztheto ők és fejleszthetők, mint a hallóban?! És elnyomjuk-e csirájában ama lelkesedést, ama derült életkedvet, mely minden jó és szép iránt fogékony kebleiket épúgy mozgásba hozhatja, mint bárki másét?!

Mely nemes tulajdonságok a nevelés által Isten dicsőségére, s ha nem is annyira mások boldogítására, de legalább saját jövőjüknek biztosítására és tisztességes úton becsületes munka után való megélhetésükre szolgálhatnak!

Nem volna-e jobb s a társadalomnak jól fölfogott önérdekéből is üdvösebb, ha e szerencsétlenek, kik nevelés és oktatás nélkül környeztüknek csak hátrányára és terhére vannak, minél értelmesebb és munkaképesebb egyénekké képeztetnének?

Mert nevelhetők a szegény siketnémák épenúgy, mint a hallók és tény, hogy az iskolából kikerültek közül legtöbben oktatás által az elemi ismeretek minden ágában, az egyéni sajátságaikkal megegyező foglalkozási módok valamennyi fajtájában ügyes munkásokká, nevelés által pedig rendes életű, józan, istenfélő és jóerkölcsü emberekké váltak, akik mint gondos szülők tartják fen családjaikat, mint megbizható alkalmazottak töltik be hivatásukat és végül, mint hű cselédek szolgálják uraikat.

Az épen most elmondottakból kiolvasható fölfogás és az enyéimhez hasonló tapasztalatok vezethették bold. hivatalbeli elődömet Krenedics Ferenczet is, kinek kezdeményezésére jött a magas miniszterium engedélyével ietézetünknél létre az u. n. rendkivüli tanfolyam, melyen olyan gyermekek nyerhetnek ingyenes oktatást, kiknek szülőik ellátásukról Váczon valami uton-módon gondoskodni tudnak; a magas miniszterium pedig a póttanfolyamot vivő tanerőt évi 250 frt jutalomban részesíti.

Csakhogy ez még mindig nagyon kevés, amennyiben az oktatás nélkül maradó siketnéma gyermekek száma még mindig százon felül marad, amely szám —

tekintve, hogy a hazánk más vidékein levő siketnéma-intézeteknek is kétségkivül meglesz a maguk számfölöslege — megdöbbentőleg nagy.

Az államtól, mely a mellett, hogy a váczi intézetet fentartja és az összes hazai intézeteket, u. m. a kolozsvárit, kaposvárit, temesvárit, aradit és budapestit segélyezi, ennél többet egyelőre nem követelhetünk. Miért is a külföldiek példájára, ahol számos ily intézet létesült közadakozásból, a nagyközönség feladata hozzájárulni e szerencsétlenek felsegéléséhez.

Igaz, jól tudom, szerfelett igénybe van véve a nagyközönség áldozatkészsége sok jótékonyczélu intézmény által.

De hát nem azokon kell-e segítenünk első sorban, kik érzékeik fogyatékossága folytán önmagukon segíteni képtelenek?

Mélyen tisztelt, nagyérdemü közönség!

Rajtunk hát a sor, hogy tőlünk telhetőleg mindent megtegyünk eme napról-napra égetőbbé levő, kiválóan humánus ügy érdekében.

Tegyünk! még pedig, ha nem is úgy, hogy monumentális épületek hirdessék a késő utódoknak adakozásunk bőkezüségét; de legalább úgy, hogy ama kicsiny helyen, mely parányisága daczára is képes szeretetével átölelni az egész világot — a siketnéma szivében építsük föl azt a szentélyt, ahonnan folytonos hálafohász emelkedik föl érettünk a Magasságbelihez azért, hogy tőlünk, a siketnéma jóltevőitől, meg nem tagadta a szerencsejavakat, és főleg azért, hogy emez összes mulandó javaknál nagyobb kincscsel áldott meg bennünket akkor, midőn inséges gyámoltalanságban szorongó felebarátaink iránt könyörületre gerjedő szívet adott.

És tegyen kiki a saját, ha még oly csekély képessége szerint is azzal az elfogulatlansággal, amint tenni szokott, midőn áldozatfilléreit az Úr házában a perzselybe adja.

A mód, melylyel az alapítványi helyekről épúgy, mint a póttanfolyamból kimaradott fönt jelzett még mindig nagyszámú tanköteles siketnéma tanitási költségei megszerezhetők lehetnének — az emberek jószivűségébe vetett tántoríthatatlan hitem szerint ez volna:

Az illető község, kerület és megye — politikai épugy mint egyházi — járás, hatóság, gyár- vagy munkástelep és intézet, melynek kötelékébe tanítható siketnéma tartozik, vegye kezébe e szerencsétlen övének ügyét; inditson könyöradományok gyüjtését, évenkint ismétlődő, vagy egyszer-mindenkorra szóló hozzájárulással; valamely tanhelyiségben tartandó tetszés szerinti belépti díj melletti jótékonyczélu előadások, fölolvasások és sorsjátékok rendezésével; az e fajta közérdekű, humánus ügy terén mindenkor amily eredményesnek, ép oly készségesnek tapasztalt napi sajtó belevonásával; végül a munkások és tanuló ifjuság között szervezendő siketnéma-segélyző egyletek alakításával.

Hogy ily módon csakugyan lehetne eredményt elérni, fényesen bizonyítja a siketnémák kolozsvári intézete, mely közadakozásból létesült s ma, mint a közönség áldozatkészségének dicső hirdetője áll fenn.

Ami egy-egy növendék eltartását illeti, az itt Váczon az anyaintézet mellett, ha legalább 10, a most előadott módon segélyezett növendék akadna, havi 15—17 frtba kerülne a ruházaton kivül, mely összegből havi 5 frt tanerők fizetésére, 10—12 frt pedig a városban, valamely polgári háznál kapható teljes ellátásra

lenne fordítható. A tanszerköltségeket talán a magas miniszterium lenne kegyes födözni. Eme költséget, mely egy évben 5—6 frtnál többre úgysem rúgand, egyébként még a legszegényebb szülő is szivesen viselné.

E havi 15—17 frtért az ilykép ide kerülendő siketnéma tanulók naponként 2—5 órai oktatást nyernének, még pedig: hétfőn, kedden, csütörtökön és pénteken két-két órát; vasárnap, szerdán és szombaton négyet-négyet: tehát összesen heti 20 órát, mely óraszámot az intézetnek arra vállalkozó tanerői a rendes tanórák idején kivül adnák.

Maga a tanfolyam, melyet rendkivülinek nevezhetnénk, csak akkor nyittatnék meg — még tanévközben is — ha legalább 10 tanuló venne részt benne, mivel csekélyebb számu növendék mellett a tanító fáradsága nem volna kellőleg dijazva.

Az előbb emlitett óratartási mód szerint, a tanerők gyarapodtával, kiknek képzéséről, az égető szükségre való tekintettel, a szünidőt is igénybe lehetne venni, mihamarabb ilyen tanerővel biró községi iskolák mellett is lehetne egy-egy rendkivüli siketnéma-tanfolyam, annyival is inkább, mivel a községi iskolák szorgalmi ideje csak 8 hónap és így a polgári évből fönmaradt 4 hónapot egészen siketnémák tanitására lehetne fordítani, még pedig anélkül, hogy egyelőre külön tanhelyiségek fölállitásáról kellene gondoskodnunk.

Mélyen tisztelt közönség!

Mély alázattal esedezem az emberbaráti érzelmű keblekhez, hogy a szeretet e művét, melynek nem eszméjét — mert ez már nem új — hanem csak ilyen alakját és kiviteli módját ezennel fölvetettem s melynek megtestesítéséhez a magam részéről a szerény munkás ápoló kezével járulhatok csak, kegyes közremüködésével támogatva megvalósitani méltóztassék, hogy így visszaadjuk körülöttünk nyájas tekintettel forgolódó, hozzánk bizalmas szeretettel ragaszkodó siketnéma embertársainknak azt, amit tőlük a mostoha természet megtagadott és aminek csakis szakszerü tanitás által juthatnak birtokába.

A begyülendő pénzeket a fönt tisztelettel elsorolt testületek, avagy közegek önmaguk kezelhetik.

Egyébiránt bármily csekély adományt hálás köszönettel fogad az alulirott igazgatóság is.

Kelt Váczon, 1892. évi deczember hó 3-án.

Pivár Ignácz,
siketnéma-intézeti igazgató.

TÁRCZA.

A sír.

Egy lépés a széle, kettő meg a hossza,
Mégis szépen be van négy lakóra osztva.
Kettő jut középre, kettő a padmalyba;
Édes nyugodalmuk semmi se zavarja.

Hol nem dúslakodnak mások, csak a férgek:
Elég ez a kis ház gazdagnak, szegénynek.
Nekem is elég lesz pihentetni testem,
Ha küzdve az élet harczában elestem.

Ugy-e kedveseim, adtok még egy helyet?
Vagy más föld porlasztja el egykor szívemet?
Legyen, porlassza el: van egy dicsőbb részünk,
A melynek szárnyain az Istenhez térünk.

Ez a rész érzi most bennem a bánatot;
Ez a rész vár tiszta boldogságot amott.
Sir! szűk padmalyoddal ijeszthetsz, nem félek:
Királyi hajlékot ád az örökélet.

Tóth István.

Pali öcsémnek. XVI.

(Boldog új évet!)

Milliók ajka hangoztatja a hátralevő néhány óra lepergése után: boldog új évet! Vidám társas összejövetelek az óra kondulására odahagyják a párolgó thea-asztalt, megszünik a zene, szétoszolnak a tánczoló párok és a társaság tagjai kisebb-nagyobb megilletődéssel, némelyek tán meg is hatva kivánnak egymásnak boldog új évet. A család tagjai e szavakkal ébresztik egymást holnap reggel, a cselédek ezze! üdvözlik uraikat. Iparosok és kereskedők diszes ajándéktárgyakkal teszik tiszteletüket megrendelőiknél. Alárendeltek ünnepi köntösben testületileg jelennek meg főnökeik előtt, hogy új évi üdvözletüknek kifejezést adjanak. A pósta merkurjai millió és millió ödvözletet hordanak szét világszerte a szélrózsa minden irányában.

Az üdvözletek e milliói közül hány fakadt a remény szelíd virágának gyökereiből? Hányan vannak, kik üdvözletüket oly bizalommal mondják el, mészerint az új év csakugyan boldogabb lesz, mint a melynek már végperczeit éljük?

A pusztulás sirjánál gyászba borult lélek mindig a jövőben keres enyhülést, kárpótlást, vigasztalást. A gondviselés egyik malasztja ez, hogy nem engedi az embert kétségbe merülni, hanem miként a lehulló falevél sebhelyén új rügy domborodik az elmaradhatlan tavasz hirdetőjeként, az ember lelke is a letünt mult szemfödelén már a jövő képeit rajzolgatja.

Mit rejt a beköszöntő újév pohara? szorgalmas szemekkel keressük, ha valamikép belepillanthatnánk. Keresve keresünk az új év mezején

nyugvó, sürü átláthatatlan ködben valamely szilárd pontokat, hová szebb jövő reményének szálait erösithetnénk.

Hazánk állapotai, úgy látszik, nem egy jelenségeit mutatják annak, hogy történetünkben a haladásnak kedvező fordulata állott be, új irány, új szellem fejlődése vette kezdetét. Kormányunk hajója, ha a jelek nem csalnak, valóban szabadelvü áramlatba került. Üdvös, rég óhajtott törvényekkel biztatnak minisztereink, melyek százados gyülölséget, viszályt fognak megszűntetni s a régi kor mohlepte maradványait végleg elseprik intézményeink közül, a polgárok jogainak pedig hű őrei lesznek. A curiai biráskodás, az állami közigazgatás, a polgári házasság törvényei csak a kedvező időt várják, hogy létesüljenek. Meg van igérve egyik nemzeti óhajtásunk, a magyar udvartartás, de még pénzünk is új lesz az új esztendőben.

Mégis alaposan kételkedünk jobb jövő reményében, mégis kevés, nagyon kevés a bizodalom, hogy az állampolgár helyzete csak valamennyire is tűrhetőbbé válnék. Azoknak a törvényeknek sok és hatalmas ellenségei minden lehetőt megmozdítanak, hogy a haladás kerekeit, ha csak rövid időre is — nem megállitsák, mert ez lehetetlen, hanem — oly útra tereljék, melyen a kijelölt czél sok keringés után lesz csak elérhető. Addig ők biztosítva vannak az új állapotok kellemetlenségei ellen.

Nem oly bizonyos tehát, sőt nagyon bizonytalan, hogy arra az igérет földére, melynek inycsiklandó gyümölcseit már ma mutogatják messzíről, eljutuk-e egyhamar, vagy még sokáig kell tűrnünk a pusztai vándorlás terheit és veszélyeit.

Mert valóban olyan benyomást tesz reánk ma egész közéletünk, mintha Sahara sivatagján bolyongnánk, hol a szem nem lát egyebet egyhangú sivó porondnál, hol a nap tikkasztó heve testet lelket elbágyaszt és nincs más változás, mint ha időnként a gyilkos számum fut végig a beláthatlan térségen. Mindennapi foglalkozás közt nyüzsgő sokaság zúg körülöttünk, érzéketlen közöny ólomterhe nyomja az ember lelkét s az élet gépies egyhanguságát botrányos esetek váltják fel néha néha. A polgár saját egyéni érdekeinek istápolását várja az államtól és épen nem mutat semmi készséget áldozni a közérdekért. Az állam viszont hatalmának fentartását és emelését tartja szem előtt, és e czél mellett a polgárok szellemi és anyagi jóléte legtöbbnyire alárendelt helyet foglal el. Érdekek, nem eszmék vezérlik az emberiséget. Törvénytiztelet, polgárerény ideális fogalmak, melyeket a mai társadalom alig ismer.

Ne csudáld, ha ezen érdekhajhászó korban még oly felvilágosodott fő és nemes szív is, minő Gáti bácsié, érdekházasságról gondolkodott. Az általános gondolkodásmód befolyása alatt az ő atyai szive anélkül, hogy tévedésének tudatával birt volna, szép szinekkel festé ki leánya jövőjét egy ifju oldala mellett, ki előtt úgy látszik szép pályafutás áll nyítva. S midőn e szép törekvését lánya könnyei szétmosták,

képzelheted az ő fájdalmát, midőn pedig a te nyilt fellépésed folytán annak is tudatára jutott, hogy egy érdekházasság reménye nemcsak ez alkalommal, hanem végképen eltünt a láthatárról, képzelheted az ő keserüségét. Intő példa lehet az előtted, mennyire kiveszett társadalmunkból az eszményiség, mennyire uralkodnak az érdekek még nemes szivek felett is, mennyire nem vagyunk keresztyének.

Azért ne is gondoljuk, hogy bármely helyes és bölcs törvények gyökeresen megváltoztatják a kor szellemét. Sokkal mélyebben fekszik a betegség oka, mely mai társadalmunknak fáj, mint hogy azt puszta törvények és rendszabályok alaposan kigyógyíthatnák. Hiszen ma minden uj törvényt oly gondolatok közt olvas a honpolgár: vajon mikép lehetne azt szép módjával kijátszani. A törvény bármely bölcs és korszerű legyen az, csak úgy lesz üdvös, ha a polgárok zöme hódoló tiszteletet tanusit azok iránt, és ha azt bölcs és nemes érzelmű végrehajtók alkalmazzák.

Nemes érzelmek, nemes jellemek pedig csak az eszményiség bűbájos üde légkörében fejlődnek. Az eszményiség édes anyja pedig a vallásosság. Az istennek félelme kutfeje a bölcseségnek. Azért beteg a mai társadalom, azért boldogtalan az ember, egyedűl azért, mivel az oltártól testtel és lélekkel eltávozott

Nem új és bölcs törvények — habár ezek is mulhatatlanul szükségesek — fogják társadalmunk s politikai állapotaink sivatagját életdus és boldogító zöld ligetté varázsolni, hanem új szellemet, új gondolkodásmódot kell az emberiségbe lehelni az igaz keresztyénségnek: a szeretetnek szellemét. Egy új pünkösti ünnepért imádkozzatok, melyen az Isten lelke mint egy zugó szélvész áradjon ki az emberiségre s felmelegítse, áthassa a közönyössé dermedt kebleket.

De ne csak imádkozzatok, munkálkodjatok rajta, hogy ez a pünkösd eljöjjön. A Mindenható szivünkbe oltotta és él is bennűnk kiolthatatlanúl a remény, hogy elérkezik az egykor hozzánk. Ti tőletek, lelkészek és tanítóktól függ, hogy mielébb elérkezzék, kezeitekben van a nép lelki élete. A ti hivatástok fegyvert fogni az üdv ellenségeire, a ti kötelességtek a keresztyénség szent eszméinek magvait elhinteni, megyökereztetni s felnevelni. Ti fogjátok a társadalom arczulatját megváltoztatni, ti lesztek a nép megváltói egy boldogabb jövőnek nemcsak előkészítői, de megteremtői és én azon erős hitben és bizodalomban, miszerint ti e magasztos hivatástoknak megfeleltek, nem puszta szokásból, de a megvalósulás teljes reményével kivánok néktek

Boldog új évet!

Sass János.

A vallásügy a magyar országgyüléseken.*)

A magyar protestantismus történetének korszakokra osztásában tudósaink meglehetősen eltérnek egymástól. Warga Lajos az egyetemes egyháztörténelem felosztását egészen következetesen alkalmazza hazai egyházunk történelmének előadásában is, de — szinte felesleges megjegyeznem — eljárása nincs megokolva s az események ily erőszakolt csoportosítása nem méltó egy ambicziózus történetiróhoz. A vesztfáliai béke, mely az egyetemes egyháztörténelemben két időszaknak határköve, nálunk nem volt korszakos jelentőségü s a bécsi kongressus idejét, mely az újkori egyháztörténelem zároköve, épen egy negyedszázad választja el 1790-től, melylyel a magyar protestáns egyháztörténelemnek legújabb korszaka kezdődik. Még legáltalánosabb az a felosztás, mely a bécsi békét (1608), a szatmári kötést (1711), s az 1790—91-iki országgyülést tekinti a korszakok elválasztó pontjainak. E felosztásnak az a fogyatkozása van, hogy alapjául nem a protestantismus belső élete, önálló fejlődése s az államhoz való viszonya szolgált s benne az egyháztörténelmi szempont határozottan alá van rendelve a politikai történetirás szempontjának. Igaz, hogy egyházi történelmünk hatalmas folyama majdnem mindig egy mederben folyt alkotmány- és müvelődéstörténetünk folyamával, de abból nem következik az, hogy a politikai történetirás korszakokra osztása az egyháztörténelemben is alkalmazható. Ha a protestantismus és az állam kölcsönös viszonyát vesszük alapul, felosztásunk ugyan sok tekintetben emlékeztet az eddigi felosztásokra, de különbözik is tőlük. Első korszak 1523—1604, a reformátió kezdetétől a bécsi békét megelőző nemzeti felkelésig terjed, ez a protestantismus hőskora; a protestantismus mint hódító hatalom lép fel s az országgyülés nem a reformátió üldözésére, hanem a katolicismus védelmére alkot törvényczikkeket. A második korszak az 1604-iki pozsonyi és az 1681-iki soproni országgyülés köze, a fegyveres védelem korszaka. Az ellenreformátió erőt merítve a katolikus renaissance Európaszerte érvényesülő szövetségének érzetéből a protestantismustól eltanult fegyverekkel kénytelen védekezni a katolicismusnak az egyenlitőtől az éjszaki sark felé rohanó árja ellen. 1687—1790 a protestantismus megfosztva fegyvereitől, elgyengülve a szakadatlan üldözéstől nem birja törvénybiztosította jogait érvényesíteni s létének más biztositéka nincs, mint az udvar és a katolikus többség változékony jóakarata, türelme. Az utolsó korszak, mely 1790—91-ben kezdődött s csak a teljes vallásszabadságról szóló törvény megalkotásával fejeződik be, a vallásszabadság visszavivásának a kora. Ezt a felosztást a protestantismus belső életének fejlődése is igazolja.

*) Magyar országgyülések vallásügyi tárgyalásai a reformátiótól kezdve. Irta Zsilinszky Mihály. I. k. 1523—1608. II. k. 1608—1647. III. k. 1647—1687. A linczi békekötés és az 1647-iki vallásügyi törvényczikkek története. Irta Zsilinszky Mihály.

Ismertetésemben, melynek tárgya Zsilinszky Mihálynak „A magyar országgyülések vallásügyi tárgyalásai“ czimü több kötetes müve, igyekezni fogok e felosztást lehető részletességgel és alapossággal igazolni. A nagy szabásu munka, melyet legtalálóbban magyarázatos forrásgyüjteménynek nevezhetnénk, még nem teljes ugyan, de mivel a két első korszak történelme be van benne fejezve, s mivel mindegyik kötet úgyszólva külön egésznek tekinthető, semmi sem gátol, hogy ne ismertessük, az anyag felett szemlét ne tartsunk s az iró eljárását vizsgálatunk nagyítója elé ne helyezzük. Sok tanulság van ilyen könyvekben. Az olvasó közvetlenül a forrásokból ismeri meg az eseményeket, titkos rugóikat, szereplő hőseiket, következtet hatásukra, eredményeikre; az olvasót a forrástól nem szigetelí el a történetirónak subjectiv, gyakran erőszakolt theoretikus felfogása. Az iró nem beszél többet, mint a mennyi a szó szerint való hűséggel idézett források (itt kivált tőrvények) megértéséhez szükséges; nem kényszeriti az olvasóra saját véleményét, hanem teljes szabadságot enged a legkülönfélébb felfogásoknak. A történetirás ezen formájára tökéletesen illik Cicero jellemző mondása: magistra vitae; a világtörténelem óriási szinpaddá válik előttünk, az események mint egy nagy drámai cselekvény részei vagy epizódjai szemünk előtt folynak le s a szereplők jellemének körvonalai oly élesen tünnek ki, mint egy shaksperei vagy sophoklesi tragédiában.

Ez általános bemutatás után áttérek a részletesebb ismertetésre. Legelőszőr foglalkoznunk keli az 1523—1576 terjedő korszak országgyüléseivel. Ez időszakra esik a reformátió meghonosodása, uralomra jutása, — Erdélyben pedig, mely ez időszak vége felé elvált az anyaországtól — a vallásszabadság biztositása törvények által.

I.

Egyházi történetiróink rég megczáfolták a katolikus ellenfél azon állitását, hogy a reformátiót a mohácsi vészre következő belső zavarok idején csempészték hazánkba. Kimutatták, hogy a protestantismus meglehetős erős volt már a Jagellók utolsó éveiben, s Ferdinánd uralkodása alatt a viszonyok szerencsés kedvezése folytán csakhamar mérkőző, végre diadalmas versenytársává lett a római egyháznak. Az a vád, hogy a reformátiót lopva csempészték be német földről, magasabb szempontból tekintve roppant nevetséges. A történetirásra nézve lényegtelen érdekü kérdés az, hogy a reformátió, e társadalomujitó elv a főközlekedő uton vagy valamely rejtettt mellékösvényen került-e az országba; elég neki, ha constatálhatja, hogy bejött; az érdekli csupán, hogy tudott-e gyökeret verni a nép gondolkodásában, jellemében. Azt pedig senki sem tagadja, hogy a protestantismustól a katolicismus csak nagy erőfeszitésekkel tudta a hatalmat a következő századokban visszahódítani. Annyi azonban kétségtelen igazság, hogy a reformátió terjedésében jelentékeny része volt a politikai viszonyok zilálságának. A mohácsi katasztrófa előtt a nemzet sokat várt a török ellen vivott háborukban a pápa s a katholikus egyházat védő Habs-

burgház támogatásától. Az 1523-iki és 1525-iki törvényeket nem egyházi hanem politikai érdekből alkották a magyar rendek, mert érezték, hogy a pápa s a katolikus egyházon fiiui szeretettel csüggő V. Károly jóakaratára hiába támaszkodnak, ha a reformátió iránt tanusított türelmökkel megczáfolják a régi „regnum Marianum“ nevet. Ebben egyetértett mind a két párt, sőt a nemzeti politika követői, Szapolyai, Werbőczy és Ártándy Pál még többet kivántak, mert ők a törvénynyel sujtani akarták a német tanácsosokat, kivált Brandenburgi Györgyöt is, kik a hatalmat kezelték s a reformátiónak buzgó terjesztői voltak. A szigoru, embertelen törvényt azonban csak némely vidékeken s egyes esetekben hajtották végre, akár azért mert a törvény végrehajtására komolyan nem gondoltak, akár azért, mert a déli végvidék veszedelme, az ozmán készülődése az ország oltalmára forditotta a közfigyelmet. A mohácsi vész előtt tehát a reformátió nem terjedhetett akadálytalanul, mert küzdenie kellett a politikai érdekekkel s a nemzetköztudattal.

Megváltozott a helyzet a mohácsi vész után. A régi rendszer minden képviselője, II. Lajossal úgy szólva egész udvara elveszett a csatatéren, kidöltek a római egyház legszilárdabb támaszai is, kik az „új hit“ ellen harczoltak. A nemzet hangulata jobban kedvezett a reformátiónak mint a katasztrófa előtt. Az ország csalódott a megsegités reményében, sem a császár, sem a pápa nem teljesítette igéretét s a magyarnak magára hagyva kellett szembe szállnia hatalmas ellenségével, melynek karjait mintegy megaczélozta a vallási fatalismus s a budai udvar oktalan, sértő kihivása. A megrendítő csapást a nemzet büntetésnek tekintette a Jagellók korának bűneiért, mint egykor a próféták Jeruzsálem elhamvadását s a babyloni fogságot Izrael erkölcsi romlása s bálványimádása méltó megtorlásának. E korbeli költészetünk maradványaiban gyakori jelenség Izrael s a magyar nép büneinek, a babiloniai s az anatoliai hódítónak Jeruzsálem 589-iki (K. e.) s a Buda 1541-iki elfoglalásának, a hosszú fogságnak s a török igának összehasonlitása. Nemzetünknek is megvoltak a maga prófétái, a kik bünbánatra, javulásra intették, fájdalmát a vigasztalás és remény balzsamolajával enyhitgették s ekkép úttörőivé váltak a protestantismusnak, mely a bűnbocsánat feltétele gyanánt nem az egyházi szertartások pontos végzését a megalázódás külső jeleit a megfelelő tartalom nélkül, a gépies imádkozást, a testsanyargató bőjtölést jelölte meg, hanem az őszinte bünbánatot, az Isten vétektörlő kegyelmében való ingatatlan hitet. A katolikus egyház üdvözítő erejében való hit elenyészett, szertartásai elvesztették hitelüket s a fájó szivek az evangyéliom vigasztalása után vágyódtak, melyet a protestantismusban, a keresztyénség e megifjult alakjában találhatnak fel. A nagy szerencsétlenségek, nemcsak az egyes embert teszik fogékonyabbá a vallás vigaszai s biztositásai iránt, hanem a nemzeteket is, mert a tömegek ép oly mélyen tudják érezni a veszteség fájdalmát, mint az egyes ember.

A nemzet megváltozott hangulata megváltoztatta a politikai pártok nézetét is. A versengő királyok ugyan, hogy egymást az egyházhoz való hű ragaszkodás kijelentésében megelőzzék, trónra léptök után néhány hónapra (János 1527 január 21-én, Ferdinánd aug. 20-án s utóbb szept. 8-án, a budai országyülés megnyitásakor) rendeletet adtak ki Luther hivei ellen, de mivel rövid időn meggyőződtek, hogy rendeletök politikai eredményei csekélyek s a főpapságot nem birják vele pártjukra téríteni, nem háborgatták tovább a reformatió barátait, sőt kiválóbb embereiket, mint Perényit, Petrovits Pétert, Török Bálintot, Nádasdy Tamást adományokkal igyekeztek trónjuk iránt lekötelezni. E hatalmas urak pártfogása alatt vidékről-vidékre terjedt az evangyeliomi világosság, a Szepességet, Erdélyt majdnem egészen meghódította s uralomra jutott az ország szivében is.

János király 1540-ben meghalt ugyan, de özvegye és tanácsadói a kiskoru János Zsigmond számára biztositották a királyi örökséget. Ferdinánd nem merte üldözni protestáns alattvalóit, mert félt, hogy Izabellához pártolnak. Szapolyai udvara sem léphetett fel szigoruan a reformátió ellen, mert Erdélyben a szászok 1542-ben Honter izgatására elfogadták az ágostai hitvallást s a vallási tűrelmetlenségnek legcsekélyebb jele elég lett volna arra, hogy az egész királyfold meghódoljon Ferdinándnak, kinek királyságához nemzetiségi érdekből is ragaszkodott. Martinuzzi fenyegetésére a szász papok bátor tiltakozással feleltek s Honter Libellus reformationisa meg Apologiája, melyekben a tudós reformátor ellenfeleit sorra megczáfolta, népszerű könyvekké váltak egész Erdélyben. Izabella férfis szilárdsággal utasítá vissza Martinuzzi tanácsait, a ki az eretnekség kiirtását ajánlotta, mert érezte hogy a vallásos hit és meggyőződés kérdését fegyverrel, számüzetésekkel, kivégzésekkel eldönteni nem lehet.

Magyarországon Ferdinánd trónra lépte óta az 1543-iki beszterczebányaí országgyülés volt az első, mely a vallás ügyével foglalkozott; de törvényt a katolikus egyház védelmére nem alkotott, nem alkotott az 1545-iki nagy-szombati gyülés sem, melynek Óláh Miklós adott irányt. A politikai helyzet bizonytalansága elcsüggesztette az egész nemzetet s a pillanat nem volt alkalmas arra, hogy a katolikus párt törvényt követeljen uralma biztosítására. A király kifakadt a „hamis tanítók“ elleu s szavait a rendek jelentékeny része helyeselte, de a határozatot oly pythiai kétértelmüséggel fogalmazták, hogy mind a két fél tetszése szerint magyarázhatta. E határozatlanság állandó jellemvonása maradt a későbbi országgyüléseken alkotott törvényeknek is. A Habsburgház, mig trónja meg nem szilárdult, kénytelen volt mind a két félnek kedvében járni s ha az egyháziak unszolására kemény törvényeket alkottatott is az ujitók ellen, erejét az országgyülés protestáns többsége a különféle záradékokkal előre elvette s a fogalmazásban oly általános kifejezéseket használtak, hogy az evangelikusok több izben, mint sérelmet említették föl az alsó táblán lelkészeik zaklatását.

Ilyen kifejezés volt például a „katolikus“ név. E jelzőt akkor mind a két párt magának követelte s nem tagadhatjuk, a reformátió barátai ép olyan joggal, mint a pápa egyházának hivei. Akkor még Németországban sem történt meg egészen a szakadás; mig a tridenti zsinat elfogultsága a reformátiónak még gondolatát is el nem átkozta, általános volt a remény, hogy a protestantismus megmarad az egyház kebelében. A reformatorok maguk nem akartak új vallást alapítani; az ősi valódi katolicismus visszaállitása s a pápai hatalom isteni eredetéről szóló elmélet megdöntése volt czéljuk. Ez a nézet a magyar reformatorokban kész apostolokra talált. Stöckel Lénárd, a confessio pentapolitana tudós szerkesztője katolikusnak nevezte magát s Melius Péter még 1568-ban is a „katolikus“ theologusok nevében vitázott Dávid Ferenczczel, ki a katolikus egyház alaptanát, a háromsági dogmát tagadta. A törvény a „katolikus vallás“ az „igaz hit“ jogait biztosítja, a „régi istentisztelet“ visszaállitását rendeli el, de ez általános és különféleképen magyarázható szavak révén a protestánsok ép oly joggal számíthattak a törvény oltalmára, mint azok kik a tridenti zsinat minden határozatát elfogadták. A főpapság maga is a reformátiónak csak radikálisabb irányai, Zwingli, Kálvin elmélete, az anabaptisták és unitáriusok ellen küzdött még ekkor s az ágostai hitvallást, mely a történelmi fejlődés követelményeivel számolt, nem tartotta a kath. egyház tanaival épen összeegyeztethetetlennek. Ez a magyarázata annak, hogy az 1548-iki VI. X. és XI. czikkek főkép a sacramentariusokat és anabaptistákat sujtják, mig hallgatagon elismerik a Luther követőinek jogát a vallás szabad gyakorlatához. Általában ez időszak országgyüléseinek szelleme türelmes volt a reformátió iránt; többnyire csak a rajongó és tanulatlan anabaptista apostolok s a rakonczátlankodók müködését kárhoztatta. Az 1548-iki X. czikk elrendeli, hogy „mivel eddig sok helyen több urak és nemesek engedélyével rajongó emberek, többnyire kézmüvesek és mások nem átallottak prédikátori hivatalban működni: az ország karai és rendei úgy találják, hogy a prédikátorok, esperesek, alesperesek s mások, kik a fentebbi módon a főpapok által a vallás reformálására kiküldetnek, gondoskodjanak arról, hogy az ilyenek eltiltassanak és a korábbi igaz vallásra visszatérittessenek. Kik, ha kijózanodni nem akarnának, akkor birtokaikból kidobassanak és érdem szerint büntettessenek“. Még keményeb irántuk a XI. czikk, mely kategorikusan kijelenti, hogy „az anabaptisták és sacramentáriusok, kik még az országban vannak, mindenkinek birtokairól távol üzessenek“. Az 1553-iki soproni országgyülésen alkotott VII. czikk sem a reformátió ellen szól, hanem azok ellen, a kik „a főpapok vagy az általuk küldött szónoklók ellen vakmerően nyilván fölkelnének és

azokat gyalázással, rágalommal, veréssel avagy halállal illetni vagy az Istennek egyházait az isteni Felség megvetésével lerontani, szétrombolni, megcsufolni és megfosztani, az egyházi képeket összetörni avagy megégetni mernék". A katolikus egyház tehát nem kivánt többet, mint a mit a reformátió igazi hivei elfogadtak, s a rendbontók megbüntetését s annak törvényes biztositását, hogy papjai szabadon hirdethetik tanait. Érezték a főpapok, hogy ez is nagy engedmény egy olyan országgyüléstől, mely protestáns gondolkodásáról oly meggyőző bizonyságot tett, midőn a katolikus Báthory Endrével szemben a protestáns Nádasdy Tamást választották az ország nádorává. Erdélyben még jobban hóditott a protestantismus. Martinuzzinak minden hatalma s befolyása gyenge volt arra, hogy a reformátió egyre terjedő tüzét eloltsa. Erőfeszitéseinek csupán annyi eredménye lett, hogy a tordai gyülés 1545-ben kimondta, „hogy a barátokat vagy más egyházi férfiakat vallásos kötelességök gyakorlatában senki se háborgassa". Ugyanezen szellem vezette az 1548-iki tordai gyülést is, mely megtiltotta, hogy „a hitszónokok székhelyeikről máshová ne mehessenek papolni". Végre 1552-ben Tordán s két évvel utóbb Megyjesen azt határozták az erdélyi rendek, hogy a felekezetek egymást ne bántalmazzák, „sőt inkább egyik a másikat tisztelettel és szelidséggel illesse". 1558-ban, a Szapolyai-ház visszatérése után törvényt alkottak az egyházi javak secularizációjáról; elfogadták a vallásszabadságot (az 1557-iki fehérvári országgyűlésen). A törvény szerint „mindenki azt a hitet követheti a melyet akar, régi vagy új szertartartásokkal, csak hogy az új hit követői ne bántalmazzák a régi hit követőit". Nem arról volt többé szó, hogy a pápa egyháza a többi egyházak rovására törvénybiztosította kiváltsagokat élvezzen, ily követelések érvényesitésére nem volt ereje, csupán kiméletet, méltányosságot kért a győzelmes reformatiótól. Az országgyülés Izabella s a királyi ház kedvéért törvénynyel biztositotta a csekély számú katolikusoknak vallásuk szabad gyakorlását. De a törvény oltalmát példás szabadelvüséggel kiterjesztették Kálvin hiveire is, a kiket Petrovits Péter pártolt s a kiket a magyarországi kormány üldözött. Alkottak ugyan még egyszer 1558-ban törvényt a sacramentáriusok ellen, de végrehajtása elmaradt s Kalvin radicálisabb iránya Erdélyben is napról-napra erősödött. Az 1564-iki országgyülés V. czikke a kálvinisták számára is biztositotta a teljes vallásszabadságot s a felekezetek ügyeit az egyenlő joguság elve alapján rendezte. E szabadelvű egyházpolitika irány utolsó diadala az 1571-iki székesfehérvári országgyülésen volt, a hol a fejedelem kivánatára az unitáriusokat is részesítették a teljes vallásszabadság áldásaiban. Erdélynek hervadatlan dicsősége az, hogy mig Európa többi országaiban a felekezeti harcok emésztették fel a nemzet összes anyagi, szellemi és erkölcsi erejét, szabadelvü törvényeivel meggátolta a vallási fanatismus kitörését. Egyedül Erdélyben nem

lobogtak a máglyák, nem tudott gyökeret verni, az inquisitió; egyedül Erdélyben tartották tiszteletben a reformátiónak művelődéstörténeti szempontból legbecsesebb vivmányát, a szabad kutatás jogát; Erdély volt az egyetlen ország, a hol nem hatalmi eszközökkel akartak dönteni a lelkiismeret kérdései felett, hanem vitatkozásokat rendeztek, a hol az ellenfeleknek szellemi fegyverekkel kellett mérkőzniök. Az országgyülések gyakran átalakultak vitákká, de a vitatkozás árja sohasem csapott ki a higgadtság medréből: a fejedelem és alattvalói, a főurak hittudósok türelmesek voltak egymás nézetei és érzelmei iránt. A korán elhunyt fejedelem, aki vallásos türelem dolgában korának minden uralkodóját felülmulta, a ki az ellenkező hitczikkek megitélésében nem tekintélyek után indult, hanem a maga meggyőződését követte, örök érvényü példa arra, milyen nagy tud lenni egy nemzet, ha fejedelme megérti titkos aspirácziói s a szabadságban nem ellenségét, hanem trónjának támaszát látja. Az anyaország jóval szerencsétlenebb volt ez idő tájban, mint Erdély. Királyai nem tudtak együtt érezni a nemzettel; politikájuknak az volt egyik lényeges czélja, hogy a nemzetet hozzá szoktassák a szolgasághoz, hogy kegyelemnek, vivmánynak tekintse, ha ősi jogait a hatalom tiszteletben tartja. Sohasem hajtották le fejöket a nemzet kebelére, hogy közvetlenül érezzék szíve dobogását, ismerjék meg a valódi közhangulatot, hanem tanácsadóik, kivált a főpapság utmutatását követték, kiket rend szerint pártérdek vezérelt. Ez az esztelen, sokszor végzetessé vált politika gátolta meg a vallásszabadság kimondását, engedett szabad tért az erőszakhoz folyamodó ellenformátiónak s tette szakadatlan belső harczok korává a XVII. századot.

Országgyüléseink türelmes szelleme jótékonyan hatott a katolíkus clérusra és dinasztiára is. Tudjuk, hogy a tridenti zsinaton a magyar püspökök reformokat követeltek s ezzel elismerték a reformatió létjogát hazánkban. Munkájuk azonban sikertelen volt, a pápa hatása alatt álló zsinat nemcsak visszautasított minden inditványt, mely az egyház reformálására vonatkozott, hanem el is átkozott mindenkit, a ki csak egy kevéssé eltér a zsinaton megállapitott hitelvektől. A zsinat exclusiv szelleme felbátoritotta a magyar clérust és Ferdinándot. Oláh Miklós 1560-ban behozta a jesuitákat s az uralkodó mindig több határozottsággal követelte a rendektől az újitók üldözését. Nem riadt vissza a törvényszegéstől sem, mint az 1559-iki törvényekhez csatolt pótlása s az egyházi javakról 1560-ban kiadott rendelete mutatja. De a protestantismusnak nem sokat árthatott, mert a nádorban volt elég hazafiság és erő arra, hogy a törvénytelen rendeletek végrehajtását megakadályozza. Az 1563-iki XXXI. és XXXII. czikkek is hatástalanok maradtak. Miksa pedig, ki a pfalzi választófejedelemhez írt levelében határozottan kijelentette, hogy az ágostai hitvallás tartalmát tartja igaz tudománynak, nem engedte, hogy a főpapság felekezeti türelmetlensége megzavarja az ország békejét, bár az „ariánus eretnekséget“, mely az ő idejében már elhatalmasodott, gyűlölte s rajta volt, hogy az országból vég-

kép kígyomlálja. De ingerültsége sohasem ragadta embertelen rendszabályok alkalmazására, megelégedett egy-két szigoru tartalmu, de szelid hangu rendelet kiadásával. Felvilágosodott fejedelem volt, a kit áthatott a humánismus és reformátió szelleme s a kiben volt érzék azon jótékony hatás fölismerésére, melyet Luthernek és tanitványainak köszön Europa. Halála nagy csapás volt a protestantismusra.

Kovács Sándor.

Ének, orgona-felavatáskor.

Dallam: Mennyből jövén az angyalok . . . .

1. Örvendező szívvel jöttünk,
Szent házadba jó Istenünk;
Koszorúzva új orgonánk,
Bemutatjuk égi Atyánk.

2. Nő-egyletünk minden tagja,
Buzgó szívvel önként adva:
Fillért a fillérhez téve,
Fáradságunk czélhoz ére.

3. Hálaimát buzog ajkunk
Jó Atyánk! hozzád sóhajtunk:
Te adál előmentséget,
Neked zengünk dicsőséget!

Hajas Kálmán,
ev. tanító.

EGYESÜLETI ÉLET.

„A kemenesaljai ág. hitv. ev. tanítóegyesület“ közgyüléséről.

„A kememenesaljai ág. hitv. ev. tanítóegyesület“ 1892. nov. 23-án Vönöczkön tartotta meg őszi közgyülését Dubovay Béla lelkész és dr. Berzsenyi Jenő urak elnöklete alatt. Az egyleti tagokon (jelen volt: 31; elmaradt: 6) kivül jelen voltak: Hering János nyugalmazott espereslelkész; Varga Gyula helybeli lelkész és nagy Gábor lébenyi tanító urak.

Dr. Berzsenyi Jenő vil. olnök úr rövid szavakban jelezve azt, mikép a mai kor nem a szavak, hanem a tetteké, hivatkozva a f. é. jun. 25-én tartott közgyülés jkönyvének 4. pontjára, felszólítja Nagy Pál helybeli tanítót próbaelőadásának megtartására..

Búzgó ima után Nagy Pál előadó tanító az első három osztálynak megfelelő csendes foglalkozást adván fel, első tárgyúl a IV. V. VI. osztályban a magyarok történetét választotta; nevezetesen II. Ferdinánd korszakát. Az egyes fogalmak, például; vakbúzgó sat. magyarázata után a történetet elbeszélte; nevezetesen II.

Ferdinánd királylyá választását; a protestánsok aggodalmait; Bethlen támadását; a protestánsok küzdelmeit s a beszterczebányai országgyűlést, — a történeti helyeket a térképen folyton mutatva. Ezek után az elbeszéltet lekérdezi, begyakorolja, a gyermekekkel összefüggésben elmondatja, s végül ennek leirását csendes foglalkozásúl feladja. — Előadásának második tárgyát pedig a II. és III. osztályban, — a beszéd- és értelemgyakorlatok fonalán. — a földrajzból merítette. A fő és mellék-égtájak megismertetése után a tájékozást, — tekintettel a térképre — előbb az iskolatermen, később a táblán — megjelelvén betükkel az irányokat — begyakorolta, s e czélból az iskolatermet a táblára rajzolta. — Végül a feladott csendes foglalkozási munkákat átnézvén, az előadást imával bezárta.

A gyülésnek $^1/_4$ órai felfüggesztése után, — mely idő alatt az egyleti tagok a Kapi-féle „Pálmaágak"-ból a „Krisztus te vagy életem" czimü karéneket gyakorolták be, — a gyülés zártkörüvé alakult. — Miután tapasztaltatott, hogy az énekek begyakorlása sok időt vesz igénybe, Dr. Berzsenyi Jenő elnök úr indítványozza, mikép jeleljen ki az egylet minden gyűlés alkalmával egy éneket s a tagok gyakorolják be ezt otthon; s egyuttal ajánlja, hogy az énekek főkép a halotti énekek közül választassanak. Az egylet ezen inditványhoz egyhangulag hozzájárult s e czélból egyuttal a jövő ülésre a „Foly az idő a sirhoz" czimű éneket jeleli ki.

Ezek után következett az előadás fölötti bírálat és eszmecsere, melynek alapján, — mert a tömeges oktatás elve kellőleg érvényre volt emelve, és az oktatás eléggé szemléleti volt; valamint a tanítási főbb alapelvek megtartása folytán az előadó tanítónak úgy módszere, mint modora a tagok osztatlan tetszésében részesült, — ennélfogva az egylet az előadás fölött megelégedését fejezte ki. — Azonban, miután évről-évre, — s a jelen esetben is, — tapasztaltatott, hogy az előadó tanító, — mert saját iskolájában, saját tanítványai között tarthatván meg előadását, — a tanítványokat is már előre előkészíthette, — ennek elkerülésére, s a tanítónak a gyakorlati tanításban tanúsított ügyességének könnyebb és igazságosabb megitélhetése és elbirálhatása tekintetéből dr. Berzsenyi Jenő elnök úr inditványozza, hogy ezután a próbaelőadásokra kinevezett tanító ne a saját, hanem a más iskolájában és tanítványaival tartsa meg előadását. Ezen indítvány fölött hosszú (több mint egy órai), élénk, de végig érdekes vita keletkezett, mig végre az egylet szavazattöbbséggel kimondja, mikép az előadások megtartásánál az eddigi gyakorlatot fentartja.

Egyéb ügyek a jövő tavaszi gyűlésre halasztattak.

K.

Nyilttér.

Még egyszer a „hőmérő".

(Észrevételek Barabás Gáspár úr nyilt válaszára).

Az „Ev. Népiskolá"-ban olvastam azon czikkeket, melyek egy kerületi tanitó-egyesület megalakítását sürgették, s melyeknek szerzői jobbnál jobb tervekkel

léptek sorompóba s ékesnél ékesebb szavakkal ajánlották ezen eszmét a kartársak figyelmébe. — Egy egyesület már az alapszabályokat is elkészítette s elfogadta, és már csak az a bizonyos nagyhatalom akadályozta a megvalósulást — reméltük csak rövid időre. — Az általános lelkesedés közepette valaki gyüjtést javasolt, mely oly nevetséges csekély összeget eredményezett, hogy azt szégyenlem újolag leirni. A kiábrándulás általános, mert a mig tervezgetésről volt szó, lelkesedésünk óriási, de mihelyt cselekvésről van szó, mindegyik visszavonul odujába.

Ezen stádiumban született meg a „hőmérő“ czimű czikk, mely őszinte szavakkal lobbantja szemünkre lanyhaságunkat, tehetetlenségünket; mely igen helyesen kimutatja, hogy mikor emelkedik és mikor száll a tanítóknál a lelkesedés hőmérője.

A „hőmérő“ eredményezett a kerületi tanítói egyesület részére 1, azaz egy osztr. értékü forintokat, és mindnyájunk részére egy választ, melyben a tanitó keserűségei le vanuak írva „az élet fekete tussával megrajzolt és keserüségekbe mártott ecsettel kiszinezett képekben“.

B. G. úr ezen válaszában a tanítók szegénységéről beszél és ezzel akarja menteni mentőrődömségünket.

Mikor e választ olvastam, rögtön nagy bánat nehezedett szívemre, mert most már bizonyosra vettem, hogy azon egy-két garas nélkül, mit a kerületi tanítói egyesület részére adtam, menten éhen halok, vagy mikorra a következő garasokkal „szerencsés leszek rendelkezhetni, akkorra régen elfagy véremnek lába“.

Mert kérem, én is azon szegény tanítók közé tartozom, kiket B. G. úr oly ékesszólóan véd a szűk korlátok közé szorult látkörűség és a léha álmodozás vádja ellen. — S daczára szegénységemnek és nevetséges csekély fizetésemnek tudtam, — habár nem forintot — egy két garast nélkülözni, mely csekélység bizonyára nem mentett volna meg az éhhaláltól.

Nem dicsekvésből irom ezt, hanem hogy kimutassam, miszerint a szegények is tudnak adni, csak akarjanak.

Különben a látszat különös alkalmakkor nem igen mutatja, hogy a tanítók oly nagyon szegények volnának. És ha csakugyan úgy állna a dolog, mint azt B. G. úr ecseteli; ha a tanítók a megélhetés dolgában valóban oly nagy „tudósok“: akkor ez a tény kell, hogy serkentse őket ama nagyobb tudományt is elsajátítani, t. i. a kevésből megélni és még üdvös czélra is adakozni.

Példát vehetnénk más testületektől, kiknek tagjai anyagi tekintetben sokkal szegényebbek mint a tanítók, de azért mégis van segélyegyletük, melynek fennállására jövedelmükhöz visszonyítva igen nagy összeget fordítanak, csak azért, hogy egymást gyámolítsák, érdekeiket jobban előmozdítsák.

A mi segélyegyletünk a kerületi tanítói egyesület volna sok tekintetben. Most erőnk szét van forgácsolva s érdekeinket nem tudjuk kellőképen előmozditani, de egy oly testület szava, mint a kerületi tanítóegyesület, az intéző köröknél is többet nyomna a latban. — Nem is akarom emliteni az erkölcsi előnyöket, melyeket nem is lehetne előszámlálni.

B. G. úr tehát akkor, midőn a szóban forgó egyesület költségeihez való hozzájárulását megtagadja, helytelenül cselekszik, s magának is árt; mert ha most rendetlenül kapja fizetését, vagy ha most az egyházmegye határozata nem lesz betartva: egy oly testület talán valamiképen orvosolhatná e bajokat. El

vagyok készülve arra, hogy B. G. úr nekem is azt fogja felelni, miszerint nincs jogom az ő nézetének helyességét kétségbe vonni, aminthogy x—y. úrnak is azt felelte: „a szűk korlátok közé szorult látkörüség, a léha álmodozás és a könnyelmű nemtörődömség bélyegét homlokunkra sütni nincs joga". — De kérdem, kinek van joga hibáinkat őszintén feltárni, hanemha kartársunknak; kitől fogadhatjuk el inkább a jóakaratu figyelmeztetést, hanemha attól, ki lelkileg testvérünk? — Helyesebb lett volna B. G. úr részéről, ha abból a bizonyos forintból legalább egy hatost forditott volna a szóban forgó üdvös czélra — mert seki sem kivánt okvetlenül egy forintot — ahelyett, hogy siránkozott. — Ugy legalább ő is segitette volna azon óriási csorbát kiköszörülni, mig igy az anyagi szegénység előtérbe tolásával csak lelki szegénységünket illusztrálta jobban. A siránkozással nem érünk el semmit. A jajgatás gyenge nők tulajdona, mi ne utánozzuk őket, hanem lépjünk valahára a cselekvés terére s mutassuk meg, hogy nem csak zászlót emelni tudunk, hanem az akadályokat is — férfiasan le tudjuk győzni.

Ha ezt teszszük, akkor mondhatjuk csak, hogy érdemet szereztünk; s akkor hiszem — egyházunk lelkészei és világi tagjai is, kik minden jó igyekezetet támogatni szoktak, segélyezni fognak üdvös törekvésünkben.

N. F.

Irodalom.

Hazafias könyvtár czím alatt — mint értesültünk — életre való ifjusági irodalmi vállalat indult meg Pozsonyban, Gaal Mózes szerkesztésében, Stampfel Károly kiadásában. Az eddig megjelent két füzet egyike „Szondi két apródja" történetét beszéli el, másika „Zoárd jóslata" czimet visel, s tárgyát az ősmagyar történetből veszi. A csinos kiállitású, képpel diszitett füzetek ára 25 kr.

Himző Mintacsarnok. Női kézimunka és iparművészeti szakközlöny. leányiskolák és hölgyek számára. Szerkeszti és kiadja V. Fintha Dénes, Pécsett. Ezen még rövid életü, de már is közkedveltségnek örvendő s a magyar irodalomban valósággal hézagpótló szakközlöny, technikai okok miatt ezentul havonként egyszer. de kibővitett tartalommal, s 8—10 drb eredeti himző-minta melléklettel fog megjelenni. Előfizetés egész évre egy-egy melléklottel 7 frt.. kettőzött melléklettel 9 frt.

A földrajz tanitás a székes főváros elemi népiskoláinak III. osztályában. Vezérkönyvül tanitók és nevelők részére. Irta Böngérfi János. A szöveg közé nyomott 18 ábrával. Ára 1 korona (=50 kr.) Budapest, Lampel R. könyvkereskedése. — A gyakorlati s ismert nevű paedagogusnak ez újabb műve főkép a budapesti tanitóknak szól ugyan, de elméleti és gyakorlati utasitásait bármely tanitó felhasználhatja. A könyv elméleti és gyakorlati részből áll. Az elméleti részben adja a földrajztanitás történetét, azután áttér a földrajzi oktatás alapelveire, végül a fővárosi elemi népiskolák III. osztályának tanitási anyagát jelöli ki. A gyakorlati részben a tanítás menetét egyes mintaleczkék alakjában nyujtja. nagy sulyt fektetve a kirándulásra. Szeptember s október havi anyagul felveszi a

földrajzi alapfogalmakat: bevezető oktatás; a látókör és látóhatár; égtájak, tájékoztató, delejtű, szélrózsa; földrajzi alapfogalmak szemléltetése: kirándulás a Városligetbe, a Gellérthegyre. November s deczember havi anyag a lakóhely ismertetése, kiindulva a tanteremből, haladva az utcza, kerület, város ismertetésére s a lakóhely ismertetésének többi mozzanataira. Január havi tananyag: Budapest határa s az eddig tanultak ismétlése. Február havi anyag: Budapest környéke 11 czikkben. Márczius havi anyag: a megye általános képének a megismertetése 5 czikkben. Április havi anyag: az ország, a földrész, a világ fogalmának megállapitása. Májusi anyag: a lakóhely egén látható jelenségek. Juniusi anyag: általános ismétlés.

Magyar Szemle. Irdalmi és kritikai hetilap. Főszerkesztő és kiadó Kaczvinszky Lajos, felelős szerkesztő Kaposi József. A lap ára egész évre 6 frt. A „Magyar Szemle" 1892. évi folyamának deczemberi számaiban, egyéb nagybecsü czikkek mellett a következő rendkivül érdekes dolgozatokat találjuk: Egy előadás, irta Endrődi Sándor. A szerencsés kópé, irta Sziklay János. A koldusbot virága, irta Erdélyi Gyula. Őszinteség, irta Torkos László. Trifolium triste, irta Dömötör Pál. Tannhäuser kudarcza, irta Maleczkyné Józefa. A romanticzismus a szinpadon, irta Helvey Laura. Uti naplómból, irta gróf Zichy Géza. Irodalmi forgácsok, irta Pintér Kálmán A modern irodalom, irta dr. Koroda Pál. Kritikai levelek, irta Tolnai Lajos. Rhapszodiák, irta Szomory Károly.

Jelentés a népnevelők budapesti egyesülete 1891—92. évi müködéséről. Összeállitotta Váradi Amadé, egyesületi titkár. Ez ügyesen összeállitott füzet érdekes és áttekintethető képet nyújt nevezett egyesület müködéséről, mely közel jövőben üli meg fennállása negyedszázados jubileumát. Az egyesület rendes tagjainak száma jelenleg 286. A titkári jelentés sajnálkozik a fölött, hogy az egyesületnek még mindig nincs állandó helyisége, a hol nemcsak gyüléseit tarthatná, hanem 1843 műből álló s 23 szakcsoportra osztott könyvtárát is elhelyezhetné.

A Pallas Nagy Lexikona 1 frt 50 kros részletekben. A Pallas Nagy Lexikona — volt alkalmunk meggyőződni, — akár kiállítás, akár beosztás és tartalom, akár ár dolgában nemcsak hogy kiállja a versenyt a leghiresebb s e nemben legjobbnak ismert külföldi munkákkal, de a magyar viszonyok tárgyalásánál tökéletesség dolgában messze tulszárnyalja azokat. Éppen azért még annak is nélkülözhetetlen az új magyar föld, nép, állam, történelem, közgazdaság, ipar és kereskedelem, a magyar tudomány, művészet, irodalom csakis a Pallas Nagy Lexikonában fognak alaposan és kimeritően tárgyaltatni. A magyar viszonyokat még a legjobb külföldi lexikon is csak hiányosan, s legnagyobb rész ben felületesen — gyakran rosszakarattal tárgyalja. A Pallas Nagy Lexikona 45—50 íves 16 nagy nyolczadrétü kötetből áll. Egy kötet ára tartós és diszes félbőrkötésben 6 frt = 12 korona. Minden 3—4 hónapban egy kötet jelenik meg. Tisztelt vevőinknek 1 frt 50 kr. havi részletekben is kiszolgáljuk a munkát. oly módon, hogy az első részlet az I. kötet átvételekor, a többi pedig minden hó elején pontosan fizetendő. Singer és Wolfner könyvkereskedése VI. Andrássy-ut 10.

Egy ingyen ujság. Az idei karácsonyi könyvpiaczon ismét megjelent az a pompás kis hirlap, melylyel a budapesti Lampel R. udvari könyvkereskedés a

közönséget — megajándékozza a szó legszorosabb értelmében, mert ezen lapot — a „Gyermekek örömét“ mindenki, ki csak kéri, megkapja ingyen. Igy aztán nem csoda, ha e lap a legkelendőbb lett széles e hazában; közel százezer példányban nyomatják, s alig egy-két hét alatt el is kapkodja Magyarország mulatni vágyó gyermekserege. Az idén is, épugy mint tavaly, tizenhat oldalon jelent meg, diszes kiállitásban, gazdagon illusztrálva és sikerültnél sikerültebb mutatványokat adva az ifjuság számára irt munkák ama halmazából, melylyel az emlitett czég évről-évre megörvendezteti a kis babákat, épúgy mint az apró fiukat és leányokat, a nagy diákokat épugy mint a serdülő leányokat. Tekintve, hogy a „Gyermekek öröme“ minden valószinüség szerint az idén is csak igen rövid ideig lesz kapható: ajánljuk mindenkinek, aki részt kiván ez ingyen ujságból, kérje minélelőbb a kiadóczégtől: Lampel Róbert udvari könyvkereskedés Budapest, Andrássy-ut 21. szám.

Vegyesek.

Olvasóinkhoz.

Lapunk e számával megindítottuk az „Evang. Népiskola“ V. évfolyamát. ***Előfizetőink csekély s a hátralékosok nagy számát*** *tekintve ugyan kétségben voltam a felöl, valjon e jelenség nem ujjmutatás-e arra nézve, hogy egy ily organum viszonyaink között talán nem is időszerű s így annak további fenntartásával talán fölösleges munkát végzek. Azonban ha folyóiratunk kitűzött czélját, munkatársaink lelkes seregét s még mindig elég szép számú olvasóközönségünket tekintem, újból meg kell győződnöm arról, hogy e kis lapnak van létjogosultsága, mert vannak sajátlagos czéljai. Folytatjuk tehát a megkezdett munkát tovább is, régi elveinkhez hiven; igyekezünk evang. egyházunk tanügyét nemzeti alapon fejleszteni, a tanítói kar érdekeit szolgálni. Kérem szives munkatársaimat, kik eddig is oly önzetlenül s buzgósággal támogattak, ne vonják meg tőlem közremüködésöket a jövőben se. Egy ily irodalmi vállalat fennállásához azonban a szellemi erők tömörülésén kivül anyagi erőre: pénzre is szükség van; tisztelettel felkérem tehát e lap minden barátját, hogy a magok körében előfizetőket gyűjteni sziveskedjenek. A lap, a nyári nagy szünetet kivéve, megjelenik minden hó elején. Az előfizetési dij egész évre 2 frt, félévre 1 frt. Úgy a kéziratok mint az előfizetési pénzek s hirdetési dijak a szerkesztőséghez czímzendők.*

Az „Evang. Népiskola“ régi, de hátralékban levő előfizetőit pedig tisztelettel felhivom, hogy tartozásaiknak sziveskedjenek minél előbbb eleget tenni, hogy a nyomtatási költségeket én is fedezhessem.

Boldog új évet! **A szerkesztő-kiadó.**

A soproni ev. tanitóképző-intézet Pálfy-köre 50 forintuyí alappal oly „segélyző-alapot“ létesített, melynek czélja az intézet segedelemre szoruló növendékeinek anyagi támogatása, u. m. kölcsönadás, pénzbeli segélyezés, a leg-

szegényebbeknek ruhával és könyvekkel való ellátása. A Pálfykör egykori tagjainak ajánljuk szíves pártolásába a szeretet e nagy munkáját.

Tanítóválasztás. A bánfalvi (sopronmegyei) leánygyülekezet, esperességi gyülési határozat folytán, tisztességes lakáson kivül 550—600 frtnyi jövedelemmel összekötött második rendes tanítói állomást szervezett s arra mult évi decz. hó 18-án szavazattöbbséggel Nitsinger Fülöp, eddigi miszlai (tolnamegyei) tanítót választotta meg. — A kassai evang. egyház karácsony második ünnepén tartott közgyülésén, a Möszl Gusztáv távozása folytán megüresült második tanítói állásra Augusztiny Elek, szepesváraljai tanítót választá meg szavazattöbbséggel. Gratulálunk a sikerült választáshoz; a derék, képzett tanférfiú — hisszük — méltó utódja leend a távozó elődjének.

Jótékonyság a soproni ev. tanítóképző-int. körében. Az ujonnan beszerzett pedálos harmoniumra a soproni ev. gyámintézeti nőegylet 30 frtot adott. — A helybeli ev. főiskolai gyámintézet a képzőintézeti „25 éves emlékalapot"-ot 15 forinttal gyarapította. — A félszerfalvi czukorgyár az intézet fenntartásához, mint minden évben, úgy az idén is 40 frttal járult. — A növendékek karácsonyfa-ünnepének költségeire dr. Arnhold Károly és Krausz Tivadar urak 17 frtot gyüjtöttek. — Az elmult tanévben végzett negyedéves növendékek, már mint tanítók, a tanítóképző-intézetben életbe léptetendő külön köztartás (alumneum) alaptőkéjének gyarapitásához, fejenként 5—5 frtjával, eddig összesen 40 frtot küldtek be az intézet igazgatóságához. Kivánatos, hogy a kitüzött czél minél előbb megvalósuljon; ajánljuk a köztartási alapot az intézet volt növendékeinek s a tanügy minden barátjának figyelmébe.

— **Orgona-felavatás.** A büki ágost. hitv. evang. egyházközség 1892. évi deczember hó 18-án avatta fel új orgonáját. A felavatási ünnepen a hivők serege az egyház buzgó lelkésze. segédlelkésze s tanitója által szerzett alkalmi énekeket énekelte, melyek egyikét lapunk más helyén találja meg a szives olvasó.

— **Karácsonyfa ünnep.** A soproni ev. tanitóképző intézet jóltevői karácsony első ünnepén este megható ünnepet rendeztek azon növendékek részére, kik családjuk körétől távol, az intézet falai között töltötték el a karácsonyi ünnepeket. Az ünnepség tárgysorozata az ifjuság részéről a következő volt: 1. Az Ur az én hű pásztorom. Karének. 2. Beszéd. Alapi István IV. é. n. 3. Hesse: Posludium orgonára. Előadta Noszlopy Elek III. éves növ. 4. Karácsonykor. Győry Vilmostól. Szavalta Gindli János III. év. növ. 5. A 100-ik zsoltár. Karének. 6. Ráchel siralma. Arany Jánostól. Melodráma. A zenei kiséret Kapi Gyulától. Szavalta Patonay Sándor III. éves növ. 7. Most nyugosznak az erdők. Chorál-harmoniumra és zongorára: Előadták: Macher Géza és Bodor Ferencz III. év. növendékek. 8. Maradj velünk! Karének. – Ezután izletes vacsora és ajándék tárgyak kisorsolása következett.

Síremlék Irányi Dánielnek. Az országgyülési függetlenségi és 48-as párt adakozásra hivja fel a magyar közönséget, hogy a nemzet hű fiának, Irányinak, méltó siremléket állíthasson. Irányi örök példányképe marad a szilárd jellemnek, a nemes szivnek, a magasra törő léleknek, az emberbaráti érzelmeknek s az alkuvást nem türő meggyőződésnek.

A levél nagysága. A keresk. miniszter elrendelte, hogy a levelek maximális hossza 35 cm. lehet, a legnagyobb szélesség 15, a vastagság pedig 5 cm.

Kimutatás. A megalakítandó ker. tanítóegyesület alaptőkének gyarapítására újabban adakozott: Pálmai Ödön tanitó 1 frtot; ezzel együtt a gyüjtés főösszege 63 frt 80 kr.

A tanitói fizetések statisztikája. Nagyon szomoru egy statisztika. Négyszáz forinton fölüli fizetése csak mintegy 4000 tanitónak van, 3—400 frtja 12,000-nek, háromszáz frton aluli fizetése 5278 tanítónak. Utóbbi nyomoruságosan fizetett tanítói állások között 1755 gör. kath., 1180 róm. kath., 1065 görög keleti, 603 ev. ref., 437 ág. ev., 196 községi, 32 unitárius és 10 zsidó. A mostani fizetés-rendezés ez utóbbiak fizetését fogja kiegészíteni 300 forintra.

Pályázat. A Magyar Turista-Egyesületnek Tanítói Osztálya 100, azaz száz koronát tüz ki pályadijul, egy a fő- és székváros területén intézendő tanulói kirándulás tervezetére. A pályamunkának meg kell felelnie a paedagogia és turistaság elméleti és gyakorlati követeléseinek; takintetbe veendő az év négy szaka: tavasz, nyár, ősz, tél; s tekintetbe veendők a félnapi és egész napi kirándulások. Idegen kézzel irott s jeligével ellátott pályaművek legkésőbb 1893. évi november hó 15-éig alulirott ügyvivő-alelnöknél (VI., Rózsa-utcza 54) nyujtandók be. A birálat felolvasása s a pályadíj kiadása az 1884. évi rendes közgyülésen fog megtörténni. Budapesten. 1892. novemb. hó 20-án. Dr. Verédy Károly, elnök. Moussong Géza, ügyv. alelnök — Az egyesületnek az elmult évben 186 tagja volt, ezek közül 65 vidéki s 121 fővárosi. Az elnökség újabb tagok gyüjtése végett aláiró íveket bocsátott szét Tagsági dij évenkint 2 frt, melynek fejében a tagok a havonként megjelenő Turisták Lapját is megkapják. A jelentkezés történhetik e lapok szerkesztősége utján is.

Baromfitenyésztésünk alkalmas helyi viszonyainknál fogva a lefolyt két utóbbi évben 22 millió forintnál magasabb kivitelt mutat. Ezen számokból csak megközelítő fogalmat nyerhetünk, mily mezőgazdasági tőke hever parlagon hazai baromfitenyésztésünkben: mert a fenti eredményeket ugyszólván hazánknak alig egy pár vidéke és ez is a legkezdetlegesebb utakon és módokon eredményezte. Kétségkivül, hogy az említett kiviteli összeget meg lehetne rövid idő alatt legalább is ötszörözni, ha a baromfitenyésztéssel nagyobb arányokban, mint számottevő gazdasági ággal megfelelelő szakértelemmel foglalkoznánk. A baromfitenyésztés sikere főleg egy dologtól: a kellő szakértelem megszerzésétől függ. Kellő szakértelemmel a legrosszabb tenyészanyagból is tudunk jót teremteni, ez mutatja meg az utat, melyen haladnunk kell; ez vezet a jó piaczokra, ez tanít meg a termények értékesebb előállítására, ez óv meg a ragályoktól és egyéb károktól. A szakismeret terjesztését ez idő szerint hazánkban a „Szárnyasaink" czimű illusztrált baromfitenyésztési szaklap teljesíti. Ezen lap, mely egyszersmind az Országos baromfitenyésztési egyesület hivatalos közlönye is, egyike Európa legjobb megfelelő szaklapjainak, a mi abból is kitünik, hogy nemcsak a hazai, de a külföldi kiállításokon is helyes irányáért és szakszerűségéért mindenütt a legmagasabb kitüntetéseket nyerte. A „Szárnyasaink" Parthay Gézának, az országos baromfitenyésztési egyesület igazgatójának szerkesztése alatt s az ország összes szakembereinek közremüködése mellett készül. Ezen lap most lép VIII. évfolyamába s jövő évi programmjába az eddigi melllé felvette még a baromfi gazdaságok, hizlaldák, és értékesitési szövetkezetek létesitését A »Szárnyasaink" egész évi ára 4 frt, a mit negyed és félévi részletekben is elfogad a kiadóhivatal. Melegen ajánljuk ezen hivatott hasznos közlönyt mindazok figyelmébe, kik baromfitenyésztéssel okszerűen foglalkozni kivánnak. Mutatványszámokat szivesen küld a „Szárnyasaink" kiadóhivatala Budapesten, Andrássy-ut 127. szám.